

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Hana Přecechtělová

Výuka českého jazyka v zahraničí

Olomouc 2018

vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D., MBA

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne ...

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Haně Marešové, Ph.D., MBA., za odbornou pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1 Postavení českého jazyka v zahraničí	10
1.1 Spojené státy americké	10
1.1.1 Americká čeština.....	11
1.2 Kanada.....	12
1.3 Jižní Amerika	12
1.4 Země hraničící s ČR.....	12
1.5 Austrálie.....	13
1.6 Rumunsko	14
1.7 Chorvatsko	15
1.8 Ukrajina	15
2 Bilingvismus a bikulturalismus.....	17
2.1 Definice bilingvismu a bilingvistů	17
2.2 Bikulturalismus	18
2.3 Mezníky pro rozvoj jazykových kompetencí	19
2.4 Specifika bilingvních jedinců	20
2.4.1 Dovednosti.....	20
2.4.2 Problematika	20
2.5 Metodika bilingvní výchovy	20
2.5.1 Metoda „Jeden člověk, jeden jazyk“	21
2.5.2 Metoda „Minoritní jazyk doma“	21
2.6 Faktory ovlivňující bilingvní výchovu	22

3	Důvody pro zahraniční výuku českého jazyka	24
3.1	Rozvoj české diaspory.....	24
3.2	Studium v ČR a legislativa	24
4	Možnosti výuky českého jazyka v zahraničí	26
4.1	Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí	27
4.1.1	Lektoráty českého jazyka a literatury	28
4.1.2	Vysílání učitelů ke krajským komunitám	29
4.2	Krajské spolky a organizace.....	30
4.3	Evropské školy.....	31
4.3.1	Seznam Evropských škol.....	32
4.4	Česká centra.....	33
4.5	Další možnosti výuky češtiny v cizině.....	34
4.5.1	Jazyk školní výuky.....	34
4.5.2	Součást kurikula zahraničních škol.....	35
4.5.3	Součást nabídky jazykových kurzů.....	35
5	PRAKTICKÁ ČÁST: Česká škola bez hranic.....	36
5.1	Spolek Česká škola bez hranic.....	36
5.1.1	Spolupracující školy s ČŠBH	37
5.1.2	Způsob vzniku ČŠBH	37
5.1.3	Školský systém v zemi působení ČŠBH	37
5.1.4	Financování ČŠBH	38
5.1.5	Kritéria přijetí žáků	38
5.1.6	Výuka českého jazyka pro cizince.....	38
5.1.7	Výuka dospělých.....	38

5.2	Přehled ČŠBH a vyhodnocení získaných statistických údajů	39
5.2.1	Počet žáků.....	39
5.2.2	Vyučovací dny	40
5.2.3	Výuka žáků 1. a 2. stupně.....	40
5.2.4	Výuka dětí školou nepovinných	40
5.2.5	Pracovníci a učitelé	41
5.2.6	Domácí úkoly.....	41
5.2.7	Zapojení rodiny do chodu ČŠBH.....	42
5.2.8	Hodnocení.....	42
5.3	Společné projekty.....	43
5.3.1	Rozvoj čtenářské gramotnosti.....	43
5.3.2	Jazykový, kulturní a sociální kontakt.....	43
5.3.3	Provázanost dějin	44
5.4	Jazykové hledisko výuky	44
5.4.1	Materiály.....	45
5.4.2	Aktivity a metody výuky	46
5.5	<i>Mimoškolní aktivity</i>	47
5.5.1	Žáci jako příjemci	47
5.5.2	Autorské čtení a představování knih	48
5.5.3	Žáci jako tvůrci	48
5.5.4	Výlet do ČR.....	49
6	Závěr.....	50
7	Seznam použitých zkratk	51
8	Přílohy	52

9	Seznam použité literatury a pramenů	56
10	Anotace	62

Úvod

V současnosti narůstá tendence Čechů vyjíždět do zahraničí, a to za účelem studia, práce, soužití rodiny a jiných záležitostí. Svou délkou trvání se může jednat o pobyty krátkodobého, dlouhodobého či trvalého charakteru. Je nutné podotknout, že se nejedná jen o současnou tendenci, neboť obyvatelé českých zemí odcházeli do ciziny ve velkých migračních vlnách již v předešlých stoletích. Bývalý velvyslanec pro krajaný, Vladimír Eisenbruk, již v roce 2009 hovořil o téměř dvou milionech osob hlásících se k českému národu v zahraničí¹. Pro ně a pro cizince, kteří žijí v cizině a chtějí ovládat český jazyk, jsou důležité informace o možnostech rozvíjení všech jejich potřebných jazykových kompetencí za hranicemi České republiky.

Předávání jazykových dovedností mimo jeho funkční prostředí, tedy kde je jiná řeč řečí majoritní společnosti s sebou nese určité komplikace. Často právě kvůli nedostatku podnětů ze strany rodiny, popřípadě školských institucí jedinec ve svém mateřském jazyku může zaostávat či jeden ze dvou svých rodných jazyků vůbec nerozvinout.

Ze svého okolí znám případ smíšeného manželství, ve kterém je žena Ruska, muž Čech a jejich dcera ovládá pouze český jazyk, jelikož se její matka potřebovala v jejím útlém dětství rychle naučit česky pro uplatnění na trhu práce, a snažila se i v domácnosti hovořit převážně tímto jazykem. Nyní je jejich dceři kolem patnácti let a touží se naučit Rusky ze své vlastní iniciativy, jenže jak uvádím ve své práci v kapitole týkající se bilingvismu, už se tento jazyk bude učit jako cizí a jeho osvojování nebude probíhat tak přirozeně a plynule jako tomu mohlo být v období rozhodném pro vývoj mateřského jazyka.

Právě v této situaci by bylo vhodné využít alternativní výuku ruského jazyka na území ČR, jen by bylo třeba mít tuto možnost na paměti a vědět jak najít potřebnou instituci nebo osobu, která by dítě vedla k osvojení si onoho jazyka. Proto bych jako Češka ráda v této práci ilustrovala možnosti výuky českého jazyka v zahraničí, případně způsoby, jak tyto možnosti hledat, neboť jejich škála je velmi široká.

---

¹ BROUČEK, Stanislav. *Krajané a Česká republika: hledání možností k nové otevřené spolupráci*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2009. ISBN 978-80-87112-23-6. S. 9.

Ve své bakalářské práci popisuji současnou situaci českého jazyka ve světě a obecně možnosti jeho výuky. Podrobněji se zabývám stavem „Českých škol bez hranic“, jakožto novým projektem, který je určen pro děti a mladistvé žijící v zahraničí, a plní vícero funkcí.

Cílem je tedy popsat stav, možnosti a problematiku výuky českého jazyka v zahraničí, a to pak především v ČŠBH (Českých školách bez hranic), kterými se detailněji zabývám v praktické části této práce.

Tato práce se skládá z pěti kapitol, přičemž první čtyři z nich tvoří část teoretickou. V ní se snažím nastínit stav českého jazyka ve světě s ohledem na počet mluvčích, dále zmiňuji důležité informace týkající se bilingvismu. Třetí a čtvrtá kapitola pak poukazují na možnosti výuky v zahraničních českých školách a na jejich důležitost. V praktické části své práce, v páté kapitole, se snažím vyhodnotit dotazníkové šetření na ČŠBH týkající se jejich chodu (metodiky výuky, materiálů, problematiky bilingvních jedinců ve školním prostředí), popisují situaci v daných školách za pomoci tabulek, výčtů a komentářů.

1 Postavení českého jazyka v zahraničí

Jazyky hrají v dnešním multikulturním světě velmi důležitou roli. Studie z roku 2014 udává počet 7106 jazyků, kterými se celosvětově hovoří. Často je ovšem velmi těžké rozlišit samotný jazyk a jeho nářečí, proto se od sebe údaje v různých studiích značně odlišují.²

Český jazyk je oficiálním jazykem pouze jednoho národu, má statut národního jazyka České republiky. Mimo jiné je i jedním z 24 úředních jazyků Evropské unie³. Díky emigraci se čeští mluvčí rozprostřeli po celém světě, téměř v každé zemi na světě má Česká republika svůj zastupitelský úřad ve formě velvyslanectví nebo konzulátu, a kvůli potřebám zahraničních Čechů a krajanů⁴ se zakládá každým rokem několik nových českých škol a center na podporu české národní kultury a jazyka.

Největší zastoupení mluvčích českého jazyka v zahraničí je dle statistik ve Spojených Státech Amerických, Kanadě, dále v Jižní Americe, ve státech sousedících s Českou republikou, v Austrálii, Rumunsku, Chorvatsku, a na Ukrajině.⁵

Situaci v těchto zemích stručně osvětluji v následujícím textu a na stavu českého jazyka ve Spojených státech amerických se pokouším uvést příklad toho, jak se může čeština v zahraničí rozvíjet a později i váznout ve vývoji. Dále zde v této souvislosti uvádím ukázky specifik, která se dějí s češtinou právě v angloamerickém prostředí.

1.1 Spojené státy americké

První vlna Čechů odešla do USA v době národního obrození s vizí, že svůj jazyk budou moci svobodně šířit. Český jazyk byl na českém území dlouhou dobu utlačován⁶ a v úředním styku byl preferován jazyk německý. Realizace této představy se pak děla pomocí různých periodik a „v čechoamerických kulturních, společenských a církevních organizacích.“ Vývoj

---

² GENZOR, Jozef. *Jazyky světa: historie a současnost*. V Brně: Lingea, 2015. ISBN 978-80-7508-061-5.S.7

³ EVROPSKÁ KOMISE. *Správa EU- zaměstnanci, jazyky a sídla* [online] [cit. 03.01.2017]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_cs

⁴ Krajan nemusí být občan ČR, ale musí mít české kořeny.

⁵ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Čeština* [online]. 2010 [cit. 04.01.2017]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/en/67019-czech-language>

⁶ Tato situace platila hlavně před vznikem samostatného Československa, kdy čeština neměla plná práva.

českého jazyka se ale postupem času na území USA pomalu zastavoval, a za pár let američtí mluvčí českého jazyka používali pro spoustu termínů historizující nebo již zastaralé výrazy.

1.1.1 Americká čeština

Pojem „americká čeština“ označuje jazyk, který se formoval na americkém území díky přistěhovalcům z českých zemí, je to tzv. „přistěhovalecká varianta českého jazyka“.⁷ Vychází z dobových útvarů jazykových komplexů, přičemž se tyto útvary často mísily.

Čeština se v USA vyvíjela pod vlivem americké angličtiny, ale i sama americká angličtina byla ovlivněna českým jazykem. Obohatila se především o etnické lexikum, jenž nemá přesný nebo žádný ekvivalent v anglickém jazyce. Jde ku příkladu o slova jako je koláč („kolach“), svíčková, jaternice. Tyto výrazy se používají především v oblastech s nejvyšším počtem českých přistěhovalců. Dle statistik z roku 1980 se jedná o státy Illinois, Texas, Kalifornie, Wisconsin, New York.

Z náhrobků na Texaských hřbitovech lze zaznamenat posun od užívání velmi květnatého českého spisovného jazyka, často ovlivněného moravským nářečím k strohým popiskům, a to buď v češtině se spoustou pravopisných odchylek, nebo v bilingvální česko-anglické podobě.⁸

Z analýz náhrobků dále vyplývá, že čeští pisatelé pod vlivem angličtiny zpravidla nepoužívají diakritická znaménka. Jejich případné užití je většinou nahodilé, a funguje jako zdůrazňující prvek české etnicity. Dále je možné zaznamenat tendence přepisu českých jmen anglickým pravopisem (př. *odpočivey* znamenající odpočivej), překlad českých vlastních jmen do angličtiny (př. Mary znamenající Marie), tvary ženských jmen bez přechylování, či absence deklinace.⁹ Takto je možné vypořádat, jak angličtina u těchto mluvčích postupně přejímá pozici dominantního jazyka.

---

⁷ KUČERA, Karel. *Český jazyk v USA*. Praha: Univ. Karlova, 1990. S. 66.

⁸ ECKERTOVÁ, Eva. *Češi v Texase: americká čeština na náhrobních kamenech*. [online]. 2010 [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7413>

⁹ ECKERTOVÁ, Eva. *Češi v Texase: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů*. [online]. 2010 [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7420>

1.2 Kanada

První větší migrační vlna Čechů do Kanady propukla v období krátce po první světové válce. Nově příchozí si od emigrace slibovali lepší ekonomickou situaci a líbila se jim také možnost obhospodařování volně dostupné orné půdy. „V roce 1931 se k českému a slovenskému původu v Kanadě hlásilo již více než 30 tisíc lidí.“¹⁰

Další větší přistěhovalecká vlna pak následovala po roce 1968. Největší zastoupení českého etnika se formovalo kolem a uvnitř větších měst, (např v Torontu, Vancouveru a Calgary). Dle statistik z roku 2016 se více než 100 000 osob hlásilo k úplné nebo částečné české etnicitě a 22 195 osob pokládalo český jazyk za svou mateřštinu.¹¹

1.3 Jižní Amerika

Ze zemí Latinské Ameriky mířilo nejvíce Čechů do Argentiny a Brazílie, a to hlavně ve 20. letech 20. století. Pracovali zde převážně v zemědělství. V této době sem byli také již vysíláni učitelé z Československa a celkový počet Čechoslováků v Argentině se udával kolem 30 000, což je jako současný stav.¹² Českých krajanů v Brazílii se pak odhaduje okolo 5000.

1.4 Země hraničící s ČR

Češi se přesouvali do států sousedících s českými zeměmi hlavně kvůli získání rychlého azylu v dobách útisků a represí, jejich geografická blízkost umožňovala snadný odchod ale také případný návrat migrantů. Větší počet takových emigrantů odešel v období po bitvě na Bílé hoře, kdy se prosazovala násilná a velmi tvrdá rekatolizace. Často se také stávalo, že byli nařízením vlády vyhoštěni do Uher a Sedmihrad¹³ Reemigračním patentem byl pak po více než sto letech

---

¹⁰ MZV ČR. *Kanada*. [online]. 2013 [cit. 10.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_2.html

¹¹ RASKA, Jan. *Czech Canadians*. [online]. 2010 [cit. 12.04.2017]. Dostupné z: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/czechs/>

¹² BARTEČEK, Ivo. Češi a Slováci v Jižní Americe. [online]. 2001 [cit. 10.04.2017]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=043&clanek=030430>

¹³ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Zelów: česká exulantská obec v Polsku*. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-793-4. S.32.

zaručen exulantům beztravný a bezpodmínečný návrat do vlasti¹⁴. Nicméně většina Čechů setrvala v zahraničí déle a sledovala vývoj situace.

Mezi hlavní střediska cíleného stěhování exulantů patřil v Německu Berlín, Český Rixdorf (dnes Berlin- Neukölln), Nowawes (dnes Potsdam- Babelsberg). V Polsku potom Lešno a Zelov (dnes Zelow)¹⁵, sem se emigranti stěhovali kvůli levné půdě. Jelikož většinu pozemků v Zelově vlastnili Češi, o chodu vesnice rozhodovali oni. V této multikulturní vesnici byla česká škola, kde se vyučovala polština, němčina, později i ruština. Po první světové válce zde dále žilo 3700 Čechů, z tohoto počtu se po druhé světové válce udržela jen desetina. „Tyto malé české zbytky v polském městě Zelově dodnes udržují živé povědomí o českých exulantských začátcích.“¹⁶

Nyní se odhaduje, že v celém Polsku žije kolem 3000 krajanů, přičemž je jich nejvíce právě v zelovské oblasti. V Rakousku a Německu dohromady pak žije zhruba 50 000 osob českého původu, přičemž nejvíce ve Vídni a v okolí Mnichova. Na Slovensku se počet krajanů pomalu snižuje, v roce 2011 se k české a moravské národnosti hlásilo kolem 35 000 osob, deset let předtím zde Čechů bylo o 10 000 více¹⁷.

1.5 Austrálie

O prvních českých krajanech v Austrálii se ví jen velmi málo, jednalo se zpočátku především o průzkumníky nových krajín a badatele v oblasti biologie. Dle sčítání lidu z roku 1921 zde žilo 264 osob narozených v Československu, 1 484 osob v roce 1947. Větší migrační vlny českých obyvatel do Austrálie se objevily po roce 1948 a 1968, tedy po tzv. únorovém převratu a Pražském jaru, dle statistik z roku 1954 v Austrálii žilo už 12 680 osob narozených v Československu. Nejvíce jich pobývalo v Novém Jižním Walesu, Victorii a Queenslandu.¹⁸

---

¹⁴ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Zelów: česká exulantská obec v Polsku*. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-793-4. S.33.

¹⁵ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Zelów: česká exulantská obec v Polsku*. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-793-4. S.99.

¹⁶ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Stručně o pobělohorských exulantech*. Praha: Pro Občanské sdružení Exulant vydal Kalich, 2005. ISBN 80-7017-022-0.S. 102 .

¹⁷ MZV ČR. *Slovensko*. [online]. 2016 [cit. 15.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/adresare/adresareslovensko_adresar_krajanskych_spolku.html

¹⁸ MILLER, Jaroslav, Jana BUREŠOVÁ a Miloš TRAPL. *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-519-2. S. 37.

Mezi emigranty po únorovém převratu a Pražském jaru byly značné rozdíly, které občas vyústily ve spory. Nově příchozí Austrálii viděli jako nový domov, bez úmyslu se navrátit zpět do Československa, zatímco dřívější přistěhovalci ze své vlasti odcházeli s vědomím návratu a vyzdvihovali masarykovské hodnoty.¹⁹

Z Austrálie se emigranti někdy pokoušeli dostat do jiných destinací (Kanada, USA), protože neměla příliš přívětivou migrační politiku. Ku příkladu lékaři českého původu museli po příjezdu pracovat dva roky na těžkých manuálních pracech v továrnách apod. a nemohli se tedy potřebně profesionálně rozvíjet.

V roce 2011 se zde k české národnosti hlásilo 6437 osob a z nich 4224 používalo český jazyk jako dorozumívací prostředek ve svém domácím prostředí²⁰. Nicméně „současný odhad dlouhodobě/ trvale žijících Čechů se pohybuje mezi 27.000 až 35.000 osobami“.²¹

1.6 Rumunsko

V Rumunském Banátu se dodnes nachází šest plně českých vesnic (Rovensko, Bígr, Gerník, Eibental, Svatá Helena, Šumice), krajané je začaly osidlovat v první polovině 19. století. V těchto vesnicích se do nynějška nachází české obchody, restaurace, školy a penziony.²²

Banátská čeština je velmi specifická, neboť je zachovalou podobou jazyka českých zemí 19. století s tím, že si lexikum propůjčuje i z jazyků území, které Banát obklopují (zvláště z Rumunska a Srbska). Tyto jazykové výpůjčky souvisí s neschopností pojmenovat nové jevy jazykem dále se na cizím území nerozvíjícím.

V roce 2002 se v celém Rumunsku k českému původu hlásilo kolem 4000 osob, což je zhruba o polovinu méně než v roce 1990, neboť mladá a střední generace čím dál častěji migruje za lepším výdělkem do zahraničí.²³

---

¹⁹ MILLER, Jaroslav, Jana BUREŠOVÁ a Miloš TRAPL. *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-519-2. S. 88.

²⁰ Australian Government. *The Czech Republic- born Community* [online]. 2014 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/a-multicultural-australia/programs-and-publications/community-information-summaries/the-czech-republic-born-community>

²¹ MZV ČR. *Austrálie- historie krajanů* [online]. 2013 [cit. 28.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_6.html

²² DOKOUPIL, Ivo. *Prázdniny u krajanů*. [online]. 2016 [cit. 03.05.2017]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/>

1.7 Chorvatsko

Češi do Chorvatska začali přicházet koncem 18.století „V Republice Chorvatsko žije přibližně 9641 obyvatel hlásících se k české národnosti.“²⁴ Nejvíce jich žije v daruvarské oblasti.

Město Daruvar se nachází na severu Chorvatska. Pro české mluvčí a krajany je důležité především pro instituce, které se v něm nacházejí. Jsou zde zastoupeny všechna česká zřízení na území Chorvatska²⁵.

Dle sčítání lidí v roce 2001 se k češtině jako mateřskému jazyku hlásilo 2504 obyvatel Daruvaru, tzn. přibližně 18% z jejich celkového počtu²⁶. V celém Chorvatsku v současnosti žije okolo 10 000 krajanů²⁷.

1.8 Ukrajina

Češi odcházeli na Ukrajinu za levnou půdou, a to nejvíce mezi lety 1868-1874. Mířili hlavně do Volyňské gubernie, kde v roce 1897 žilo 27 660 Čechů.²⁸ „V roce 1989 se na celé Ukrajině hlásilo k české národnosti 9122 osob“,²⁹ nyní MZV ČR odhaduje počet 10 000 krajanů.

„Na počátku 20. století začali Volyňští Češi odcházet i do vzdálenějších oblastí Ruska-řemeslníci do velkých měst (Kyjev, Moskva, Petrohrad) a zemědělci až na Sibiř (Novosibirsk,

---

²³ MZV ČR. *Rumunsko* [online]. 2016 [cit. 28.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/adresare/adresare-rumunsko_adresar_krajanskych_spolku.html

²⁴ MZV ČR. *Chorvatsko- historie krajanů*. [online]. 2013 [cit. 05.05.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_4.html

²⁵ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9. etr Kokaisl a kol. S.313

²⁶ Tamtéž, S. 303.

²⁷ MZV ČR. *Chorvatsko- historie krajanů*. [online]. 2013 [cit. 05.05.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_4.html

²⁸ DRBOHLAV, Dušan. Reemigrace Volyňských Čechů. [online]. [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wpcontent/uploads/downloads/2014/03/1999_104_2_Janska_Drbohlav_Reemigracevolynskychcechu.pdf

²⁹ MZV ČR. *Ukrajina*. [online]. 2017 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/adresare/adresare-ukrajina_adresar_krajanskych_spolku.html

Jenisefská gubernie, povodí řeky Ob) a do Kazachstánu. Ti, co odmítli přijmout pravoslaví se na počátku 90. let odstěhovali do Bosny či do zámoří (Kanada, USA, Argentina, Mexiko, Bolívie).“³⁰

Od roku 1937 byla na území dnešní Ukrajiny zakázána výuka menšinových jazyků, tzn. i češtiny a nesměli se zde také sdružovat cizí národy. Před touto dobou výuka probíhala celkem ve 21 českých školách.³¹

Obecně platí, že většina českých mluvčích v zahraničí je bilingvní, neboť mimo svůj mateřský jazyk ovládá navíc ještě jazyk jiný. Osvojování si druhého jazyka může být jednoduchý proces, ale výuka se musí jedinci co nejlépe přizpůsobit, zvláště pokud jsou vyučovány malé děti. Více o problematice bilingvismu a bilingvní výuky viz kapitola č. 4.

---

³⁰ DRBOHLAV, Dušan. Reemigrace Volyňských Čechů. [online]. [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wpcontent/uploads/downloads/2014/03/1999_104_2_Janska_Drbohlav_Reemigracevoly_nskychcechu.pdf

³¹ MZV ČR. *Krajané na Ukrajině*. [online]. 2013 [cit. 27.09.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_17.html

2 Bilingvismus a bikulturalismus

S výukou českého jazyka v zahraničí je úzce spjata problematika multilingvismu a multikulturalismu, neboť český jazyk učitelé musí předávat žákům v cizím prostředí, jehož jazyk je většinový, a ve kterém má čeština statut jazyka minoritní společnosti.

V zemích jako je například Švýcarsko si běžně občané od útlého dětství osvojují vícero jazyků. Dále existují země, které zakládají asociace i pro podporu minoritních jazyků na svém území³², o důležitosti těchto institucí se v souvislosti s bilingvismem blíže zmiňuji níže.

2.1 Definice bilingvismu a bilingvistů

Pojem „bilingvismus“, neboli dvojjazyčnost, není zcela jednoduché vymezit, neboť v různých studiích ho lingvisté definují odlišně, podle toho z jakého hlediska na tento termín nahlíží. Dle slovníku současné češtiny Lingea je bilingvistou jedinec, který „*aktivně užívá dvou jazyků (mateřského a cizího)*“³³. Aktivní užívání dvou jazyků znamená, že bilingvista není jen pasivním recipientem jazykového projevu, ale je schopen produkce v obou jazycích, ovládá všechny čtyři jazykové dovednosti- čtení, mluvení, psaní, poslech.

Vůbec se zde nehovoří o potřebné úrovni pro označení za bilingvního jedince. Přičemž někteří autoři jako nepovažují za bilingvisty jiné mluvčí než ty, kteří ovládají obě řeči na úrovni C2 dle Společného evropského referenčního rámce.

Často také další autoři za bilingvisty považují jen ty jedince, jejichž osvojování si jazyků probíhá přirozeně, tedy jako dvou mateřských jazyků. Tento typ bilingvismu se dále označuje jako primární, neboť potřebné kódy pro proces osvojování nového jazyka jedinec přijímá díky svému přirozenému prostředí. Tím může být kromě domova dítěte také dlouhodobá návštěva jeslí či mateřské školky v cizí zemi. Druhý způsob osvojování jazyka se označuje jako

---

³² MODURMAL. Association on Bilingualism. [online]. [cit. 17.07.2017]. Dostupné z: <http://www.modurmal.com/>

³³ LINGEA. Bilingvismus. [online]. [cit. 17.07.2017]. Dostupné z: <https://www.nechybujite.cz/slovník-soucasne-cestiny/bilingvismus>

umělý, sekundární. Jedinec je při něm záměrně vystavován cílovému jazyku v upraveném prostředí, například ve školním, a také v pozdějším věku.³⁴

V dalších definicích jsou mezi bilingvisty také zahrnováni všichni ti jedinci, kteří hovoří dvěma jazyky na určité úrovni. V takovém případě by téměř všichni úspěšní studenti alespoň jednoho cizího jazyka mohli být označováni jako bilingvní.

Nicméně všichni lingvisté se shodují na tom, že bilingvisté disponují určitou znalostí více než jednoho jazyka.

2.2 Bikulturalismus

Spolu s druhým jazykem si jedinci osvojují i zažitá schémata chování druhé kultury. Některé kultury jsou si blíže, toto pak činí méně problémů. Horší situace nastává, kdy obě kultury stojí téměř v opozici, jedinci nezbývá než být nakloněn jen jedné z nich, popřípadě se snažit dodržovat zvyklosti jen v té určité zemi.

Pro ilustraci si můžeme uvést příklad vnímání času u odlišných kultur, ty lze dělit na monochronní a polychronní. „Společnost, která považuje čas za drahé zboží je nazývána monochronní,“³⁵ přičemž se tato vlastnost připisuje hlavně zemím západní Evropy, Japonsku, severní Americe. Zatímco polychronní společnosti vidí jako nezdvořilé stavět časové plány nad mezilidské a rodinné vztahy.

V praxi to znamená, že při domluvené schůzce jedinec z takové kultury přijde klidně s půlhodinovým zpožděním a bez omluvy, to by si jedinec z monochronní kultury nemohl dovolit, neboť v takových zemích se předpokládá, že se bude čekat na místě určení ještě pět minut před stanoveným termínem.

Dále se například odlišuje způsob neverbální komunikace skz oční kontakt. Většina kultur vyžaduje při konverzaci přímý oční kontakt, a jeho absence je vyhodnocována jako neslušnost. Ovšem v takovém Japonsku to neplatí a je to zcela vpořádku.

---

³⁴ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3. S. 30.

³⁵ SUCHÁNKOVÁ, Hana. *Multikulturně v teorii i praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013. Monografie. ISBN 978-80-7414-616-9. S. 42.

2.3 Mezníky pro rozvoj jazykových kompetencí

Pro rozvoj řečových schopností dítěte v konkrétním jazyce jsou nejdůležitějšími činiteli jazykové projevy osob, se kterými přichází do nejužšího kontaktu. Právě rodiče jsou tedy nejčastěji těmi, kdo se nejvíce podílejí na formování jazyka dítěte, dále potom širší rodina, kamarádi a školské instituce.

V procesu osvojování jazyka i v jeho výuce je možné vydělit několik zásadních mezníků. Prvním takovým mezníkem je období do osmého měsíce života dítěte, po kterém jedinec ztrácí původní prvotřídní schopnost rozeznávat jednotlivé fonémy jazyka. Proto je důležité, aby bylo vystaveno oběma nebo vícero cílovým jazykům nejlépe již do této doby. Tento fakt by měli brát na vědomí zvláště rodiče dítěte, kteří mají v úmyslu odložit výuku jednoho z mateřských jazyků do pozdějšího věku dítěte.

Další klíčový přelom nastává před dovršením pátého roku života dítěte, kdy dozrávají určitá mozková centra, a v souvislosti s tím se mění způsob osvojování gramatických struktur. Také zde jde ještě doupravit správná výslovnost hlásek, později už by rodilý mluvčí daného jazyka byl schopen zaznamenat cizí přízvuk v promluvě dítěte.

Poslední významný předěl následuje v sedmém roce života dítěte, neboť pokud si dítě začne osvojovat druhý jazyk až v tomto věku, již nemůže být dle některých teorií bilingvismu považováno za bilingvní, bude si cílový jazyk totiž osvojovat již jako cizí³⁶, tzn. bude se jazyku již učit³⁷.

Kvůli těmto mezníkům v rozvoji jazykových kompetencí jedinců se současnosti doporučuje simultánní bilingvismus, tedy souběžné osvojování jazyků. Mozková centra člověka jsou totiž schopna jednotlivé jazyky během raného dětství identifikovat a aktivně je v případě potřeby používat. I když je jeden z jazyků takto osvojovaných v nějaké sféře dominantnějším, jedinec nemá problém tento nedostatek v průběhu času vyrovnat, neboť disponuje základním jazykovým aparátem.

---

³⁶ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.S. 30.

³⁷ Někteří autoři od sebe odlišují pojmy "osvojování jazyka" a „učení se jazyku“ s tím, že akt osvojování probíhá přirozeně a do určitého věku.

2.4 Specifika bilingvních jedinců

Pokud nemluvíme o umělém bilingvismu, kdy je dítě cíleně vystavováno určitému jazyku ve školním prostředí, tak dítě nabývá znalostí jazyka přirozenou formou. V takových případech se jedná o dítě ze smíšených manželství nebo z rodiny, která vycestovala do zahraničí.

2.4.1 Dovednosti

Výzkumy prokázaly několik pozitiv, kterými bilingvní jedinci disponují oproti svým monolingvním vrstevníkům. Patří mezi ně „*vyšší rozvinutí metalingvistického vědomí, větší sociální citlivost v komunikační situaci, dřívější chápání konceptu čísel, schopnost identifikovat v toku řeči oddělená slova (segmentace), chápání vztahu mezi slovem a jeho významem (referenční arbitrárnost)- klíčové při rozvíjení schopnosti čtení*“³⁸.

„*Jako možné příčiny těchto kognitivních výhod u bilingvistů se uvádí větší rozsah zkušeností, flexibilita myšlení, porovnávání mezi dvěma jazyky.*“³⁹

2.4.2 Problematika

Jedinci, kteří jsou vychováváni bilingválně se také mohou potýkat s řadou problémů, kterým je třeba předcházet právě správnou jazykovou výchovou. Jedno z nejzávažnějších rizik je semilingvismus, neboli polojazyčnost. Jedná se o neschopnost jedince se plynule vyjadřovat v žádném z osvojovaných jazyků. Tento jev se vyskytuje především u jedinců s chudým jazykovým zázemím.⁴⁰

2.5 Metodika bilingvní výchovy

V rozhovoru pro časopis Krajiny češtiny Čech druhé generace žijící v Americe přiznává, že to byla právě jeho babička, díky níž je schopen komunikovat česky, ta na něj totiž mluvila pouze svým rodným jazykem, anglicky uměla jen pár slov.⁴¹

---

³⁸ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3. S. 30. S. 34.

³⁹ tamtéž, str. 35

⁴⁰ KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. Monografie. ISBN 978-80-244-2162-9. S. 31.

⁴¹ *Krajiny češtiny*. [online]. DZS, 8 [cit. 17.07.2017]. ISSN 1804-3283. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/file/4350/Krajiny%20%C4%8De%C5%A1tiny%208.pdf>

Pro úspěšné osvojení dvou jazyků dítětem je potřeba, aby rodiče zvolili jednu ze základních metod dvojazyčné výchovy, která by se měla aplikovat již od samotného narození.

Důležité je vystavovat dítě oběma či vícero jazykům střídavě a intenzivně, pokud toto pravidlo nelze zajistit, například pokud je jeden z rodičů delší dobu mimo domov, měl by se najít jiný způsob pro poskytnutí patřičného jazykového zázemí. Tím může být docházka do školského zařízení nebo poslouchání rádia a audio nahrávek, sledování televize, videí apod.

2.5.1 Metoda „Jeden člověk, jeden jazyk“

První s pravidlem „une- personne, une langue“ přišel francouzský lingvista Grammont v roce 1902, postupně se vyvíjela o další poznatky až do roku 2000, kdy se začala označovat jako metoda OPOL („One person, one language“). Jedná se o způsob rozvíjení bilingvismu u dítěte tak, že s ním od jeho narození každý z mluvčích (rodičů) komunikuje jiným jazykem (nejlépe svým mateřským). Dítě si takto zhruba do tří let věku spojí daný jazyk s určitou osobou a dokáže ním i zpětně reagovat.⁴² Tato metoda je vhodná pro děti vyrůstající ve smíšených manželstvích, každý rodič promlouvá na dítě ve svém mateřském jazyku, který je pro něj nejpřirozenější.

Problém nastává při společné rodinné komunikaci. V této souvislosti se hovoří o tzv. rodinném jazyku, tedy že by měl být zvolen jeden jazyk, který se bude rodina bavit . Přičemž tento jazyk se může diferenciovat v závislosti na místě nebo čase.

2.5.2 Metoda „Minoritní jazyk doma“

Tato metoda funguje hlavně u rodin přistěhovalců, kdy všichni členové rodiny mluví týmž jazykem. Nedoporučuje se aplikovat v případech, kdy děti vyrůstají ve smíšených manželstvích a jejich mateřské jazyky se od sebe odlišují, neboť by si mohly osvojit chybné aspekty jazyka, např. špatnou výslovnost, gramatiku.

Dítě by mělo být vystaveno oběma cílovým jazykům střídavě, pokud se neaplikuje model výchovy „jeden člověk, jeden jazyk“.

---

⁴² BARRON-HAUWAERT, Suzanne (2004), *"The One-Parent-One-Language Approach. What Is It?", The One-Parent-One-Language Approach, Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd, ISBN 1-85359-715-5.*

2.6 Faktory ovlivňující bilingvní výchovu

Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují celý proces jazykové výchovy daného žáka, zvláště pokud se jedná o osvojování druhého mateřského jazyka. Pro přehled níže uvádím faktory ovlivňující bilingvní výchovu a popis jejich působení.

Status osvojovaného jazyka: Každý jazyk má v různých zemích odlišnou prestiž a minoritní jazyky jsou někde podporovány i na státní úrovni. Například na Islandu se snaží přispět k tomu, aby každý hovořil svým mateřským jazykem, popřípadě jazykem svých předků. Jejich argumentem je právo a potřeba jedince mít své jazykové a kulturní zázemí a neztratit svou vlastní identitu.

Častost používání jazyka: Jazyk dítě ovládá tak dobře, jak často ho používá, proto je potřeba najít možnosti jeho jazykové realizace. Také by se mělo vést k tomu, aby dokázalo komunikovat v různých komunikačních situacích, a tudíž mělo dostatečné lexikální vybavení v co nejširší škále oborů. Pokud na dítě mluvíme v jednom jazyce, a odpovídá druhým, může to být zapříčiněno právě nedostatkem slovní zásoby pro danou oblast. V případě, že se nepokusíme o její rozvinutí, může se stát, že jazyk bude ovládat jen pasivně, půjde tedy o receptivní bilingvismus.⁴³

Věk dítěte: Významnou roli hraje to, v jakém věku je dítě jazyku vystavováno. Obecně platí čím dříve, tím lépe. Dále se může stát, že dítě v určitém věku odmítne jedním z jazyků mluvit. V tomto případě k tomu nesmí být nuceno, mohlo by to vést k trvalé averzi vůči danému jazyku.

Rodinné zázemí: Rodina se účastní na jazykové vybavenosti dítěte už od jeho narození, každý komunikant určuje jakým jazykem se bude mluvit. Důležitým elementem napomáhajícím pro rozvíjení jednotlivých jazyků jsou prarodiče dítěte. Jelikož často disponují jen znalostí jednoho jazyka, jejich pravdou je nuceno tento jazyk ovládat, a je tím tedy i motivováno.

Motivace: Čím více důvodů dítě pro osvojení si jazyka má, tím lépe. Motivováno může být jazykem svého rodiče, prarodiče, kamarádů, školního prostředí, různých zájmových činností,

---

⁴³ HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1. S.190.

možným pobytem v zemi, kde se daným kódem mluví. Proto se doporučuje dítě neustále podněcovat různými způsoby, aby cítilo důležitost daného jazyka.

Obtížnost jazykových kódů, druh písma a systém psaní: Pokud si dítě osvojuje dva rozdílné písemné systémy, například latinku a azbuku nebo arabské písmo, doporučuje se s jedním počkat až po zvládnutí předešlého, aby se mu jazykové kódy nepletly.

3 Důvody pro zahraniční výuku českého jazyka

Existuje několik zásadních důvodů, proč je realizována výuka českého jazyka v zahraničí. K nejdůležitějším patří následující:

3.1 Rozvoj české diaspory

Od roku 2015 se konají konference pro rozvoj české diaspory v zahraničí pod záštitou spolku Česká škola bez hranic, který se snaží mapovat potřeby Čechů žijících v zahraničí a vede diskuse se svými členy a vládou ke zlepšení situace.

„Bez znalosti jazyka se nebudou Češi ze zahraničí vracet, ani nebudou mít zájem navazovat hlubší kontakty. Žádný návratový program, zacílený například na špičkové vědce v zahraničí, nebude efektivní, nebudou-li jejich potomci mluvit česky. Úsilí o získání schopných Čechů – odborníků zpět do vlasti začíná u jejich dětí, kterým stát umožní se v zahraničí učit česky.“⁴⁴

3.2 Studium v ČR a legislativa

Pro studium na českých školách je až na výjimky požadována znalost českého jazyka,

Každý občan ČR je povinen absolvovat povinnou školní docházku v délce devíti let, této povinnosti se nevyhne i při vycestování do zahraničí. Do září 2017 museli být žáci v případě studia na základní škole v zahraničí souběžně zapsáni i ke studiu na škole české, na tzv. kmenové škole, zapsané ve školském rejstříku. Od září 2017 stačí, když zákonný zástupce dítěte bude informovat o jeho plnění povinné školní docházky v zahraničí MŠMT ČR.⁴⁵

Žáci studující za hranicemi ČR byli také do roku 2011 povinni konat na škole v České republice rozdílové zkoušky z českého jazyka a reálií. Od roku 2012 je jim umožněno tyto zkoušky neskládat, a nebýt tedy součástí českého vzdělávacího systému. V takovém případě

---

⁴⁴ SLAVÍKOVÁ BOUCHER, Lucie. *Shrnutí. Výzvy a inspirace Mezinárodní konference Diaspora jako partner mateřského státu*. [online]. 2017 [cit. 05.12.2017]. Dostupné z: <http://csbh.cz/sites/default/files/Shrnuti%20vyzvy%20102016.pdf>

⁴⁵ MŠMT. *Právní rámec plnění povinné školní docházky v zahraničí*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/pravni-ramec-plneni-povinne-skolni-dochazky-v-zahranici>

nemohou bez nostrifikace svého zahraničního studia pokračovat ve vzdělávání na škole v ČR, výjimku tvoří studenti tzv. Evropských škol, ti jsou automaticky přijati do příslušných ročníků dle jejich zahraničního vysvědčení. Zkoušky rovněž nemusí skládat studenti, kteří absolvují vzdělání na jedné z institucí v zahraničí, které mají s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR podepsanou smlouvu o poskytování vzdělávání občanům České republiky v období plnění povinné školní docházky.⁴⁶

Tito poskytovatelé získávají oprávnění od MŠMT ČR zpravidla na dobu pěti let. Svým žákům poskytují výuku českého jazyka a literatury, oboru „člověk a jeho svět“, dějepisu a zeměpisu českých zemí, tedy mimo český jazyk a literaturu jsou zde vyučovány i české reálie. Všechny tyto předměty jsou vyučovány dle RVP ČR. Po úspěšném absolvování studia dle tohoto programu obdrží žáci osvědčení. To pak spolu se získaným vysvědčením ze zahraniční školy odevzdají na kmenové škole v ČR, a na jejich základě je jim posléze vystaveno vysvědčení české. Takto mohou být po návratu do ČR automaticky zařazeni do příslušného ročníku studia.

V současnosti existuje celkem sedm institucí umožňujících se takto vzdělávat. Prvním poskytovatelem tohoto typu vzdělání se stala „Česká škola bez hranic Paříž“ v roce 2013, následovali ji poskytovatelé v kalifornském San Jose, Londýnu, Frankfurtu nad Mohanem, Vídni, Ženevě a Madridu.⁴⁷

---

⁴⁶ MŠMT. *Plnění školní docházky v zahraničí- základní informace*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/plneni-povinne-skolni-dochazky-v-zahranici-zakladni>

⁴⁷ MŠMT. *Seznam poskytovatelů vzdělávání v zahraničí, s nimiž je uzavřena smlouva o zajištění vzdělávání občanům České republiky v období plnění povinné školní docházky*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/seznam-poskytovatelu-vzdelavani-v-zahranici-s-nimiz-je>

4 Možnosti výuky českého jazyka v zahraničí

Výuka českého jazyka v zahraničí je poskytována dvěma základním příjemcům, a to krajanům a cizincům bez jakýchkoliv českých kořenů. Často se také vyučuje bez ohledu na typ příjemců, důležitý je především jejich zájem o český jazyk, popřípadě o studium reálií českých zemí.

Mezi hlavní instituce zabývajícími se takovým typem vzdělání v zahraničí patří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) České republiky. Mnohé pokyny MŠMT v zahraničí realizuje Dům zahraniční spolupráce (DZS), v souvislosti s výukou českého jazyka se jedná o náležitosti týkající se vývoje „Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí“. Lektori českého jazyka jsou vysíláni do center krajských komunit v cizině, popřípadě na lektoráty českého jazyka při zahraničních univerzitách. DZS dále vysílá učitele do českých sekcí při Evropských školách.

Jako další možnost výuky českého jazyka v zahraničí, která je stejně jako u Evropských škol podmíněna věkem příjemců, se nabízí vzdělání v českých školách, zřízených především při krajských komunitách či spolcích.

Jedním z nejnovějších projektů jsou České školy bez hranic. Tato centra poskytují žákům nejen možnost studia českého jazyka, literatury a reálií, ale mnohé z nich i právní podporu pro zpětné zařazení do škol na území České republiky bez konání srovnávacích zkoušek (dosud státem vyžadovaných).

Ve všech uvedených možnostech vzdělání je pedagog nucen nacházet nejvhodnější způsoby výuky studentů, jejichž mateřský/druhý jazyk není jazykem majoritní společnosti. O nich se zmiňuji blíže v kapitole č.4, která se týká se bilingvismu.

Dále je třeba podotknout, že instituce sloužící k výuce českého jazyka v zahraničí musí přizpůsobovat svůj chod poptávce ze strany studentů. Stává se tedy, že školy v zahraničí jsou často nuceny svou činnost pozastavit nebo ukončit. V dochovaných záznamech o exilu v Austrálii se několikrát dočteme o otevření české školy, a po roce jejího působení o jejím

zavření, protože nebylo koho učit. Tato situace byla způsobena především tendencí českých krajanů se stěhovat za lepším výdělkem do jiných měst.⁴⁸

V následujícím textu tedy přibližuji současné možnosti výuky, ty se od sebe odlišují v závislosti na zemi, ve které je hledáme. Pokud potřebujeme specifické informace o výuce češtiny v určitém státu, je důležité vědět, kde je hledat nebo na koho se obrátit. V první řadě bychom se měli podívat na webové stránky MZV ČR, kde u většiny destinací můžeme vyčíst údaje o krajaňských spolcích a českých školách. Pokud zde tyto informace chybí, lze kontaktovat přímo zastupitelský úřad ČR v dané zemi, MŠMT ČR, DZS nebo krajaňskou komunitu přes webovou platformu krajane.net.

4.1 Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí

K rozvíjení povědomí o české kultuře, českém jazyce a literatuře dochází v krajaňských komunitách a na lektorátech českého jazyka a literatury mimo Českou republiku, kam jsou každoročně vysíláni učitelé a lektoři. Tímto způsobem se plní usnesení vlády č. 348/2015 o pokračování Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Dále se jedná o program, který se snaží motivovat krajanů žijících v zahraničí k posílení národní identity a k zachování znalosti češtiny, a to i studiem přímo v ČR.

V současnosti je mimo jiné každoročně poskytován kurz metodiky výuky češtiny v ČR 20 krajanům, jež v současnosti vyučují ostatní krajanů v zahraničí, nebo to plánují. 60 krajanů je také vybíráno na čtyřtýdenní kurz češtiny. Dále se vyhražují místa na veřejných vysokých školách v ČR a taktéž na středních.⁴⁹

Informace spojené se zahraniční výukou češtiny poskytují učitelé sobě navzájem i široké veřejnosti mimo jiné pomocí časopisu *Krajiny češtiny*, který vychází od roku 2009 jednou ročně v elektronické podobě. Učitelé a lektoři se také setkávají každý rok v létě v Praze a vyměňují si názory a předávají si zkušenosti spojené s výukou.

---

⁴⁸ MILLER, Jaroslav, Jana BUREŠOVÁ a Miloš TRAPL. *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-519-2. S.196.

⁴⁹ MŠMT. Krajaňský vzdělávací program. [online]. [cit. 05.12.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program>

4.1.1 Lektoráty českého jazyka a literatury

Výuka je nejčastěji poskytována při zahraničních univerzitách, filologických fakultách, kde má český jazyk většinou statut volitelného předmětu. V roce 2015/2016 probíhala ve 24 zemích na 39 lektorátech⁵⁰. V tomtéž roce studovalo nejvíce studentů na českém lektorátu v Káhiře (celkem 153).⁵¹

Lektoři vyučující na lektorátech musí absolvovat vysokoškolské studium, a to magisterského nebo doktorského programu v oboru český jazyk a literatura. Dále je nutné, aby disponovali znalostí jazyka cílové země. Tuto znalost můžou prokázat mezinárodním jazykovým certifikátem nebo státní zkouškou.

Na pozice lektorů do různých světových destinací se každoročně vypisují výběrová řízení, na nichž se podílí komise složená z pracovníků MVČR, MZV a Domu zahraniční spolupráce.

Úlohy lektorů se na jednotlivých lektorátech od sebe často velmi odlišují, neboť mimo výuku českého jazyka v jejich náplni práce může být spousta doplňkových činností. Mnohdy pořádají interdisciplinární aktivity, spolupracují s krajanskými spolky v dané zemi, nebo vytvářejí materiály pro externí použití (např. k prezentaci bohemistiky na webových stránkách).⁵²

Studenti na lektorátech jsou nejčastěji absolventi filozofických fakult. Většinou je jim umožněno složit zkoušku a získat diplom z českého jazyka, který je vystavován často právě velvyslanectvím ČR v dané zemi. Studenti také využívají možnosti studia češtiny přímo v ČR. Krajané starší 18 let mají možnost zdarma absolvovat čtyřtýdenní jazykový kurz českého jazyka v Dobrušce, nebo také dvousemestrální pobyt na jedné z českých veřejných vysokých škol. Cizinci se pak v rámci dostupných programů mohou rovněž zúčastnit semestrální výuky českého jazyka na univerzitách v ČR, nebo letního kurzu slovanských studií. Tyto skutečnosti jsou pro zahraniční studenty, zvláště z neevropských destinací, velikou motivací.⁵³

---

⁵⁰ DZS. *Přehled lektorátů a lektorů*. [online] [cit. 23.12.2017] Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/prehled-lektoratu-a-lektoru>

⁵¹ DZS. *Přehled lektorátů a lektorů*. [online] [cit. 23.12.2017] Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/5705/DZS_v%20cislech.pdf

⁵² GEPPERT, Ondřej. *Závěrečná zpráva o působení lektora*. [online] [cit. 23.12.2017]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/4403/Geppert,%20Taipei_v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%202015-16.pdf

⁵³ Tamtéž

Pro výuku na lektorátech většinou učitelé používají učebnice určené pro cizince, česká periodika, filmy, seriály, pohádky, písně, adaptovanou prózu, texty z českých webových stránek a médií, s mnohými individuálními úpravami. Mnohdy se také vyučuje formou her a soutěží mezi studenty.

4.1.2 Vysílání učitelů ke krajaňským komunitám

DZS má za úkol najít vhodné učitele českého jazyka z ČR do destinací, na kterých se shodli pracovníci MŠMT a MZV ČR. Sjednává s nimi smlouvu na dobu jednoho roku s možností prodloužení a platí jim veškeré náklady spojené s cestou do cílové země. Učitelé zpravidla na pracovních pozicích zůstávají více let, není lehké shánět nové pedagogy se zkušenostmi, které si s sebou odnášejí již po prvním roce výuky v dané destinaci. Znajjí již celou komunitu a její zvyklosti. Například v závěrečné zprávě z působení v rumunském Banátu můžeme vyčíst, že odpolední vyučování většinou nemělo téměř žádný ohlas, protože tamější obyvatelé se v těchto hodinách musí starat o dobytek nebo dávají přednost kázání v kostele.⁵⁴

„V roce 2017/2018 9 učitelů (Chorvatsko, Německo, Rusko, Rumunsko, Srbsko, Ukrajina) a v Jižní Americe pracují 4 učitelé (Argentina, Brazílie, Paraguay). Koncem roku 2012 byl vyslán učitel do USA (Chicago), v roce 2014 do Austrálie (Perth, Adelaide, Melbourne) a v aktuálním školním roce učitel působí v Adelaide a též na Novém Zélandu (Dunedin, Tauranga).”⁵⁵

Učitelé se také starají o vícero komunit v přílehlých oblastech tak, aby v nich jejich působení pokrylo poptávku co největšího množství krajanů. Například v rumunském Banátu je po nich vyžadováno dojíždět i do srbského Banátu, a odučit zde alespoň 8 týdnů. V Brazílii se učitel musí přemísťovat do třech různých měst⁵⁶. Musí se tedy vyznačovat značnou flexibilitou, ochotou spolupracovat v jakémkoliv prostředí⁵⁷ a také nápaditostí. Tou hlavně v destinacích, kde chybí

---

⁵⁴ KOVÁŘ, Vladimír. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 27.12.2017]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/file/5231/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va,%202016-17,%20Rumunsko,%20Eibenthal.pdf>

⁵⁵ DZS. *Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori)*. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/obecne-informace-ucitele-u-krajanu/>

⁵⁶ NÁVAROVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 27.12.2017]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/6113/z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1_zpr%C3%A1va_2017.pdf

⁵⁷ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9. S. 46.

úplné zázemí potřebné pro každodenní život, a musí si napříkat sekat dříví k tomu, aby si v poskytnutém bytě mohli vůbec uvařit nebo zatopit.⁵⁸

Neučí pouze češtinu, mají také za úkol reprezentovat českou kulturu a zvyky, a proto se na tyto pracovní pozice většinou vybírají i dle dovedností jako je hra na kytaru, zpěv apod. V některých destinacích učitelé se studenty pravidelně vaří česká jídla, nejen ve výukovém centru ale i u sebe doma (v Argentině), což navozuje domácí atmosféru a více to studenty motivuje ke komunikaci v cílovém jazyku.⁵⁹

Složení studentů je většinou velmi různorodé. Učí se spolu často všechny věkové skupiny a také různě pokročilí. Jde tedy hlavně o to, aby mluvili se soudobým mluvčím českého jazyka, který užívá jazyk v jeho současné podobě, a tudíž jeho projev může sloužit jako vzor pro podchycení drobných jazykových nuancí jako je výslovnost a pádové koncovky. Největší počet studentů českého jazyka bývá každým rokem v Chorvatsku (V roce 2015 jich bylo 814 a o rok později se počet zvýšil na 977)⁶⁰, kam jsou vysíláni dva učitelé ročně.

Přestože je výuka češtiny primárně určena českým krajanům, učitelé většinou využívají materiály pro cizince. Mezi oblíbené aktivity také patří hra různých společenských her.

4.2 Krajské spolky a organizace

Krajské spolky a organizace působí téměř po celém světě, všude tam, kde se vyskytuje sebemenší česká komunita. Sdružování se do těchto uskupení vychází z potřeb jednotlivců v zahraničí. Je třeba si uvědomit, že při jejich zrodu stálo většinou jen pár lidí, a v průběhu času se mnohá z nich rozrostla často o několik stovek, někdy i tisíce členů. Celkový počet českých spolků ve světě není udáván z důvodu jejich častého dočasného působení nebo také jelikož všechny nejsou registrovány v ČR.

Díky těmto organizacím se krajanům daří již po několik století být v kontaktu se svou komunitou, předky nebo udržovat český jazyk a kulturu i mimo území ČR. Jejich fungování je

---

⁵⁸ KOVÁŘ, Vladimír. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/file/5231/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va,%202016-17,%20Rumunsko,%20Eibenthal.pdf>

⁵⁹ NÁVAROVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/6113/z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1_zpr%C3%A1va_2017.pdf

⁶⁰ DZS. *Mezinárodní vzdělávání v obrazech a číslech*. [online] [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/5705/DZS_v%20cislech.pdf

závislé především na dobrovolnické účasti členů samotných a na dotacích MZV ČR. Pro tyto peněžní dary musí spolek dodat doklady o registraci v cílové zemi a o zaměření na propagaci české kultury nebo českého jazyka v zahraničí.

Mezi krajanské spolky patří téměř všechna česká zahraniční uskupení, neboť jde o jeden z nejlhčích způsobů, jak založit právní subjekt, jehož členové mají později nárok žádat vládní orgány ČR o dotace na jejich činnost. Patří mezi ně např. „společnosti přátel ČR, sdružení absolventů českých a čs. vysokých škol, sdružení bohemistů, ČŠBH, školy, které s nimi spolupracují atd.“⁶¹

V každé zemi existují různé spolky, dle potřeb krajanů žijících v dané destinaci. Je tedy zřejmé, že se jich nachází nejvíce ve státech, kde je početnější česká komunita (viz kapitola č.1). V minulosti šlo o spolky mající pouze lokální dosah, tzn. vydávaly tištěná periodika, setkávaly se na kulturních, sportovních událostech apod. Tohle se s existencí internetu mění, neboť hodně informací lze sdílet, členové spolků se snaží více spolupracovat, a to nejen např. ve sdílení informací na webových stránkách (krajane.net), sociálních sítích (facebook), v radiovém vysílání online (<http://www.rozhlas.cz/krajane>) ale také ve tvorbě materiálů (Časopis Krajánek).

Právě časopis Krajánek představuje dobrý příklad takové spolupráce. Vychází každý měsíc v českém centru v Istanbulu od roku 2013, na výrobě se podílí děti a dospělí z krajanských komunit a českých škol z různých koutů světa. Je určen dětem českého původu žijícími za hranicemi ČR ale i těm v ČR. Každé číslo tohoto časopisu obsahuje zhruba 40 stran, pojednává o určitém tématu, ke kterému se vždy vyjadřuje několik dětí z odlišných zemí. V časopise je také vyhrazeno mnoho stran pro všelijaké hrátky s jazykem, často ho tedy rádi používají učitelé v českých školách pro motivaci svých studentů ve čtení, ovládnání slovní zásoby a gramatiky.⁶²

4.3 Evropské školy

Evropské školy jsou instituce, které mají za úkol zajistit vzdělání pro potomky pracovníků a reprezentací Evropské unie. Stejně jako tito žáci se na Evropských školách bezplatně mohou vzdělávat děti jejich učitelů a administrativních pracovníků. Zpoplatněna je výuka dětí

---

⁶¹ MZV ČR. *Krajanské spolky*. [online] [cit. 12.01.2018]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/krajanske_spolky.html

⁶² ČEŠI A SLOVÁCI V ISTANBULU. *Časopis Krajánek*. [online] [cit. 12.01.2018]. Dostupné z: <http://www.krajaneistanbul.cz/krajane.html>

pracovníků ze soukromých institucí a ostatních žáků. Tito žáci jsou navíc přijímáni jen při volných kapacitách jednotlivých škol.

Evropských škol je celkem 14. Přibývají ale i další školy akreditované Nejvyšší radou, mající kurikulum těchto škol.⁶³ Jejich osnovy jsou v souladu se školskými systémy všech zemí Evropské Unie, tudíž osvědčení jimi vydaná platí i v ČR bez nostrifikace či skládání rozdílových zkoušek. Je to dosud jediná instituce, která v zahraničí umožňuje středoškolské studium a složení maturitní zkoušky, jenž je rovnocenná s českou.

Do těchto zařízení dochází žáci z různých zemí, s různým jazykovým kódem, je tedy třeba přizpůsobit výuku jejich multilingválnosti a multikulturalitě. V každé z těchto škol pracují učitelé z různých 28 členských států Evropské Unie, mezi nejfrekventovanější jazykové sekce patří anglická, německá a francouzská nebo také sekce jazyka hostující země, v těchto jazycích pak probíhá základní vyučování. V roce 2017/2018 je již pátým rokem v Evropské škole Brusel 3 (Ixelles) otevřena česká sekce, a na všech stupních (po střední školu včetně).⁶⁴ Také lucemburská škola II disponuje českou sekcí, ale jen od mateřské školy po všechny ročníky primárního cyklu (tzn. po pátou třídu).

Důraz je kladen na národní jazyky všech žáků, a tudíž vedení Evropské školy v zemi působení musí každému zajistit výuku příslušného mateřského jazyka. Výběr učitele českého jazyka má na starost MŠMT ČR, a je prováděn pracovníky DZS.

4.3.1 Seznam Evropských škol

Pokud se nachází vícero Evropských škol v jednom městě, pro upřesnění připojuji k těmto záznamům ve výčtu adresy daných institucí.

- Alicante (Španělsko)
- Bergen (Nizozemsko)
- Brussels 1 (Belgie): 46, avenue du Vert Chasseur, 1180 Bruxelles
- Brussels 2 (Belgie): Avenue Oscar Jespers 75, B -1200 Bruxelles
- Brussels 3 (Belgie): Boulevard du Triomphe 135, 1050 Bruxelles
- Brussels 4 (Belgie): Drève Sainte-Anne 86, 1020 Bruxelles

---

⁶³ MŠMT. *Základní Informace o Evropských školách*. [online] [cit. 17.01.2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach>

⁶⁴ INTERNATIONAL SCHOOLS IN BRUSSELS. *European school of Brussels 3 Ixelles*. [online] [cit. 17.01.2018]. Dostupné z: <http://internationalschoolsinbrussels.be/en/european-school-of-brussels-3-ixelles/>

- Culham (Velká Británie)
- Frankfurt-am-Main (Německo)
- Karlsruhe (Německo)
- Luxembourg 1 (Lucembursko): 23 Boulevard Konrad Adenauer, L-1115 Luxembourg-Kirchberg
- Luxembourg 2 (Lucembursko): 6, rue Gaston Thorn, L-8268 Bertrange, Luxembourg
- Mol (Belgie)
- München (Německo)
- Varese (Itálie)

4.4 Česká centra

Česká centra jsou příspěvkovými organizacemi MZV ČR, určeny k propagaci české kultury a českého jazyka v zahraničí. První z nich vznikla v roce 1949 v Sofii a Varšavě, ale pod jiným názvem (KIS- Kulturní a informační střediska). V současnosti se již nachází 22 poboček ve 20 zemích na světě, Český dům Moskva a pražské Ústředí českých center.

Český jazyk se vyučuje v 15 českých centrech v zahraničí na úrovních A1 – C1 dle SERR a na 9 pobočkách je možnost složit certifikovanou zkoušku z češtiny.

Pro projekt “Dědictví českého jazyka a literatury” česká centra a také velvyslanectví pořádají v roce 2018 již popáté překladatelskou soutěž s názvem “Cena Susanny Roth”. Účastnit se jí můžou začínající překladatelé do 40 let a jejich úkolem je vždy přeložit přibližně 20 daných stran z knihy současného českého autora, vybrané porotou, přičemž v každé destinaci vyhrává jeden účastník. Hlavní výhrou je několikadenní pobyt v ČR a účast na odborném semináři.⁶⁵

Seznam českých center

- Belgie - České centrum Brusel
- Bulharsko - České centrum Sofie
- Francie - České centrum Paříž
- Itálie - České centrum Milán
- Izrael - České centrum Tel Aviv
- Japonsko - České centrum Tokio
- Korejská republika - České centrum Soul

---

⁶⁵ ČESKÁ CENTRA. *Jazykové kurzy a bohemistika*. [online] [cit. 20.01.2018]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/hodnota/jazykove-kurzy6/>

- Maďarsko - České centrum Budapešť
- Německo - České centrum Berlín
- Německo - České centrum Düsseldorf
- Německo - České centrum Mnichov
- České centrum Rotterdam
- Polsko - České centrum Varšava
- Rakousko - České centrum Vídeň
- Rumunsko - České centrum Bukurešť
- Rusko - České centrum Moskva
- Rusko - Český dům Moskva
- Slovensko - České centrum Bratislava
- Španělsko - České centrum Madrid
- Švédsko - České centrum Stockholm
- Ukrajina - České centrum Kyjev
- USA - České centrum New York
- Velká Británie - České centrum Londýn ⁶⁶

4.5 Další možnosti výuky češtiny v cizině

Uvedené možnosti výuky češtiny v zahraničí v předcházejících podkapitolách patří sice mezi ty základní, ale jistě se nabízí další, po kterých je třeba daleko více pátrat. Jejich příklady uvádím v následujícím textu.

4.5.1 Jazyk školní výuky

Škol, na kterých se vyučují všechny předměty v českém jazyce, se ve světě nachází podstatně méně než institucí s doplňkovou výukou češtiny, jako jsou například ČŠBH. Mezi takové patří například první čtyři ročníky základní školy na Svaté Heleně v rumunském Banátu (v ostatních ročnících výuka probíhá už v rumunštině).

---

⁶⁶ ČESKÁ CENTRA. *O nás*. [online] [cit. 20.01.2018]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>

4.5.2 Součást kurikula zahraničních škol

Český jazyk se vyučuje pouze na zahraničních školách s jiným základním vyučovacím jazykem tam, kde je zastoupeno vysoké procento českých mluvčích nebo kde výuku mají zájem samotní žáci. Mezi takové instituce patří například škola Jana Antonína Bati v Brazílii, český jazyk se tu vyučuje jako jeden z předmětů na prvním stupni.

4.5.3 Součást nabídky jazykových kurzů

Jazykovými kurzy zde máme na mysli výuku českého jazyka pro cizince, tato možnost je dostupná s největší pravděpodobností ve všech zemích světa, zvláště pokud bereme v potaz také širokou nabídku online kurzů, které lze absolvovat odkudkoliv.

Takové kurzy nabízí například Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze, zatím ale jen pro úroveň A1-B1 dle SERR. Student si sám zvolí způsob studia, v některé z nabídek může absolvovat 2 dny studia prezenčně a zbytek e-learningovou formou. Ve všech případech je k dispozici asistent, ten pomáhá studentům se zvládnutím učiva a kontroluje jejich studijní výsledky ve vyplněných cvičeních apod.⁶⁷

---

⁶⁷ ÚSTAV JAZYKOVÉ A ODBORNÉ PŘÍPRAVY, UNIVERZITA KARLOVA. *Obecné informace k online kurzům češtiny*. [online] [cit. 15.02.2018]. Dostupné z: <http://ujop.cuni.cz/obecne-informace-k-online-kurzum-cestiny#interaktivni-studijni-materialy>

5 PRAKTICKÁ ČÁST: Česká škola bez hranic

V úvodu své práce jsem se již zmínila o tom, jak málo se o všech českých institucích mimo ČR píše, nejen v tisku ale i na jejich vlastních webových stránkách či sociálních sítích. Z pedagogického hlediska se příklad praxe v takovémto prostředí jeví být zajímavým, proto jsem se rozhodla tyto instituce blíže poznat a podělit se o své poznatky prostřednictvím této práce.

Následující část mé bakalářské práce je především výzkumná, jejím cílem je zjistit, jakým způsobem probíhá výuka ve školách typu ČŠBH, jaké aktivity a materiály se v hodinách nejčastěji používají, či jaké jimi byly vyprodukovány. Dále bych chtěla získat základní statistické údaje o každé ze zmíněných institucí a podělit se o ně v následujícím textu.

Jelikož většinu z těchto údajů není možné vyčíst z žádných dosud publikovaných materiálů ani z webových stránek daných škol, sestavila jsem dotazníky (viz přílohy), které jsem poslala do všech sedmi ČŠBH. Získané informace jsem uspořádala a vyhodnotila v následujícím textu dle osnovy zmíněného dotazníku. Nicméně v úvodní kapitole této praktické části bych chtěla čtenáře obeznámit se základními údaji a stanovisky výchozího spolku ČŠBH.

5.1 Spolek Česká škola bez hranic

Spolek Česká škola bez hranic vznikl v roce 2009 v Praze, jeho předsedkyní je Mudr. Lucie Slavíková-Boucher, která v roce 2003 založila první ČŠBH v zahraničí, konkrétně v Paříži. Tato organizace má v náplni práce udržovat a šířit znalost českého jazyka a kultury u Čechů žijících v zahraničí.

Tento spolek je zastřešující organizací Českých škol bez hranic. Ty sídlí celkem v pěti evropských zemích (Francie, Velká Británie, Belgie, Německo, Švýcarsko), v sedmi městech (Paříž, Londýn, Brusel, Berlín, Drážďany, Curych, Ženeva). Počet jejich žáků každoročně narůstá. Spolupracuje s nimi více než 40 škol po celém světě, a to především formou každoročních konferencí v Praze, nebo krajských letních táborů ve Sluňákově.

Zmíněné konference jsou velmi důležité, neboť slouží k předávání zkušeností v oblasti bilingvální pedagogiky, o které není právě v souvislosti s výukou českého jazyka v zahraničí dostatek podrobnějších informací. V posledních letech se také díky těmto konferencím aplikovaly

novelizace zákona ve prospěch krajanů žijících v zahraničí (např. zrušení povinnosti konání rozdílových zkoušek, nebo nástupu do posledního ročníku předškolní výchovy pro děti zdržující se déle než 90 dnů za hranicemi ČR).

5.1.1 Spolupracující školy s ČŠBH

S ČŠBH spolupracuje zhruba 40 dalších škol po celém světě. Sdílí zkušenosti týkající se výuky, rozvíjejí společně časově tematické plány, podílí se na publikaci zpravodaje, který vychází jednou za rok. Dále se účastní společných konferencí. Děti z různých škol pak také někdy sobě navzájem předvádějí divadelní představení.

5.1.2 Způsob vzniku ČŠBH

Všech sedm respondentů dotazníků uvedlo, že jejich ČŠBH vznikla z v ČŠBH z vlastní iniciativy, tzn. před připojením se k školnímu vzdělávacímu programu ČŠBH pracovaly už dříve jako výukové instituce, umělecká centra a spolky. Většinou to byly právě ženy, matky, které si v jistém věku vlastních dětí žijících v zahraničí uvědomily, že chtějí, aby jejich potomci mluvili jejich mateřským jazykem, a nebo alespoň rozuměli komunikaci vedené v něm.

Na tomto příkladu je také možno zpozorovat, jak se vyvíjí trend zahraniční výuky českého jazyka. v minulosti vznikaly školy v různých částech světa nevázaně na sebe, nemající mezi sebou společný program. V současnosti můžeme také ve školách typu ČŠBH spatřovat fungující model české zahraniční jazykové výchovy, neboť se vážou na uplatnění v ČR, tedy mimo jiné samy o sobě motivují k využitelnosti jazyka na jeho funkčním území.

5.1.3 Školský systém v zemi působení ČŠBH

Je třeba zmínit, že se velmi často odlišuje školský systém ČŠBH od toho, v jehož zemi působí. Tzn. pokud dítě chodí do 1. ročníku švýcarské nebo anglické školy, v ČŠBH spadá do kategorie předškolního věku. Tím pádem se běžně nesetkáme s případem, že by dítě před nástupem do 1. ročníků ČŠBH neumělo psát ve svém „školním“ jazyce. To potom umožňuje více procvičovat ta písmena, která nejsou součástí již zvládnutého jazykového systému.

5.1.4 **Financování ČŠBH**

Každá ČŠBH je dotována MŠMT a MZV ČR peněžní částkou, která bývá každoročně stejná, přestože se podmínky ve školách mohou měnit (kapacitně apod.), dále je rodiči placen příspěvek na chod školy, ten je závislý na věkové skupině dítěte a také na počtu zapsaných dětí ve škole jednou rodinou (při více zapsaných dětech se dává množstevní sleva). Pro představu v ženevské ČŠBH se toto školné může pohybovat do 30 franků za 1 vyučovací den pro dítě školou povinné (cca 5 vyučovacích hodin), při vícero zapsaných dětech se uplatňuje sleva (cca 20 franků za dítě). Dále školám mohou přispívat i autority v zemi jejich působení jako např. Islington Council v londýnské pobočce.

Mimo tyto finanční dotace a příspěvky, ČŠBH často přijímají materiální dary nebo dobrovolnou výpomoc, ať už z řad rodičů, tak i vyučujících.

5.1.5 **Kritéria přijetí žáků**

Žáci se přijímají na základě zápisu ke studiu, ten probíhá vždy v předcházejícím roce. S rostoucím počtem žáků se v jednotlivých školách přistupuje k zavedení přijímacích testů, tyto testy jsou také důležité pro odhalení jazykové úrovně daného žáka a zhodnocení, zdali bude vyhovující pro výuku školních předmětů. Pokud se zjistí, že jazykové vybavení není dostačující, ČŠBH navrhne alternativní možnost, např. docházet na doplňkové kurzy češtiny, ze kterých pak může být žák přesunut přímo do odpovídajícího ročníku.

5.1.6 **Výuka českého jazyka pro cizince**

Ve většině ČŠBH není studium češtiny pro cizince nijak řešeno, nicméně v bruselské pobočce takový kurz nově existuje. Často na ně dochází jeden z rodičů, který nedisponuje znalostí češtiny, tedy neumí druhý mateřský jazyk svého dítěte. Tento fakt je také velkou motivací zvláště pro úplné začátečníky.

5.1.7 **Výuka dospělých**

Všechny pobočky vyučují v základních školních vyučovacích hodinách pouze děti, ať už předškolní skupiny nebo školou povinné. Dospělí mohou být v hodinách přítomni jako asistenti, tím mohou alespoň slyšet češtinu naživo a může to rozvíjet jejich poslechovou dovednost.

5.2 Přehled ČŠBH a vyhodnocení získaných statistických údajů

	Rok založení	Věkové rozpětí žáků	Místo konání výuky	Smlouva s MŠMT ČR ⁶⁸	Aktuální počet žáků	Počet vyučujících + asistentů pedagogů
Paříž	2003	18 měsíců až 15 let	18 rue Bonaparte 75006 Paris	ANO	75	7+5
Londýn	2007	18 měsíců až 15 let	Islington a Harpenden, Londýn	ANO	225	12+5
Mnichov	2009	18 měsíců až 15 let	Prinzregentenstr.7, 80 538 München	NE	50	5+3
Curych	2009	3 roky až 8.třída	Schulhaus Alpen Alpenstrasse 11 CH - 8304 Wallisellen	NE	54	4+2
Brusel	2009	Předškoláci 1. až 5. třída	Avenue Adolphe Buyl 152, 1050 Brusel	NE	125	9+4
Drážďany	2004	18 měsíců až 15 let	Altkaditz 23, 01139 Dresden	NE	80	6+3
Ženeva	2009	3-15 let	Chemin François- Lehmann 18A, 1218 Le Grand-Saconnex, Geneve	ANO	62	5+2

5.2.1 Počet žáků

Dle získaných dat se na prvním místě v počtu dětí docházejících na výuku umístila ČŠBH Londýn s 225 žáky, do ní dochází téměř dvojnásobek žáků v porovnání s ČŠBH Brusel, která ji následuje. Z tohoto počtu se účastní 142 školní výuky, což není zanedbatelný počet. O chod vyučování v ČŠBH Londýn se stará 12 pedagogů, 5 asistentů pedagogů a 5 stážistů, kteří zůstávají při škole vždy zhruba jedno pololetí. V ČŠBH Paříž, s aktuálním počtem 75 žáků, má vyučování na starost téměř polovina pracovníků, avšak asistenti pedagogů jsou zastoupeni ve stejném počtu. Díky asistentům pedagogů jsou hodiny jednodušeji organizovatelné, spolupráce s žáky rychlejší a výstupy žáků kontrolovatelnější, takto lze účinně analyzovat jevy působící problémy a např. určitému žákovi cíleně navrhnout logopedickou nápravu.

⁶⁸ O zajištění vzdělávání občanům České republiky v zahraničí v období plnění povinné školní docházky

ČŠBH Brusel se umístila v počtu žáků na druhém místě mimo mé očekávání, neboť v Bruselu je pro český jazyk vyhrazena celá jazyková sekce Evropské školy. Ze získaných dat totiž vyplývá, že v této ČŠBH studují převážně děti rodičů z diplomatických zastoupení ČR, ti ovšem mají právo studovat v Evropských školách zdarma a všechny předměty. Důvodem pro studium v ČŠBH může v tomto případě hrát větší možnost flexibilního studia.

Vydávat osvědčení, které se uznává i v ČR (viz kapitola 3.2 Studium v ČR a legislativa), může ČŠBH Paříž, Londýn, Ženeva. Zbytek škol neposkytuje vzdělání na obou stupních základního vzdělávání, i když udávají věkové rozpětí vyučovaných dětí 18 měsíců až 15 let. To je dáno tím, že nabízejí alternativní výuku, tedy nad rámec běžné výuky. Např. v ČŠBH Drážďany nabízí pravidelné workshopy pro děti ve věku od 10 do 15 let, nenabízí výuku zahrnující realie českých zemí apod.

5.2.2 Vyučovací dny

ČŠBH vyučují převážně v sobotu, tzn. jediný den v týdnu, ve frankofonních zemích (Francie, Švýcarsko) výuka probíhá i ve středu. Žáci jsou rozděleny na vícero skupin dle počtu studentů v jednotlivých ročnících ČŠBH (např. v Curychu je jich 7, v Londýně 12).

5.2.3 Výuka žáků 1. a 2. stupně

Výuka žáků 1. a 2. stupně je vedena v souladu s RVP ČR a na něm založeným vzdělávacím programem ČŠBH. Stejně jako na školách v ČR se skládá z komunikační, slohové, jazykové a literární výchovy, v pozdějších letech do jejich kurikula přibývají předměty Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda. Žáci docházejí do běžných škol v zemi působení ČŠBH, to znamená, že by se některá témata učili znovu. Proto se dle vzdělávacího programu ČŠBH nerealizují opakovaně, a je čas na probírání témat spojených převážně s ČR. Takto sobotní výuka může také trvat jen 4,5 hodiny.

5.2.4 Výuka dětí školou nepovinných

Vyučování dětí předškolního věku se většinou dělí na tři základní skupiny, kromě ČŠBH Ženeva a Curych realizují ostatní ČŠBH výuku všech dětí až do začátku jejich školní docházky.

V první skupině se scházejí rodiče a děti od 18 měsíců do 3 let, právě tento věk je rozhodný pro vývoj spousty kognitivních funkcí (viz podkapitola 3.2 týkající se bilingvismu).

Hodiny trvají sice jen 60 minut, ale pro takto malé děti znamenají velkou jazykovou oporu spojenou s poznáváním okolního světa v českém jazykovém prostředí.

Druhá skupina je určena dětem od 3 let do 4 let a třetí skupina, někdy označovaná jako tzv. nultý ročník, zahrnuje pětileté děti. Výuka v nich trvá 120 minut. Ne ve všech školách se dodržuje toto rozvržení, bývají i rozdělené jen na dvě skupiny, ale hodinové dotace zůstávají

5.2.5 Pracovníci a učitelé

Jelikož do některých ČŠBH dochází žáků z jednotlivých věkových kategorií menší počet (ČŠBH Curych, Paříž), tak se v nich objevuje řešení tzv. malotřídek, kdy se vyučují žáci spolu napříč různými věkovými kategoriemi. V případě ČŠBH se vzdělávají nanejvýš dva ročníky ve stejné třídě, např. 6. a 7. ročník. Právě z tohoto důvodu nemusí počet pedagogů odpovídat počtu otevřených ročníků, mimo to také ne vždy je třeba všechny ročníky otevírat, např. aktuálně do devátého ročníku pařížské ČŠBH nedochází ani jeden žák, přitom by se někdo mohl domnívat, že škola není uzpůsobená vyučovat všechny ročníky, v tom případě by ani nemohla vydávat platná osvědčení dle MŠMT ČR.

Ve všech ČŠBH je vyžadované stejné vzdělání pro učitele. Pro každý ročník musí být k dispozici alespoň jeden pedagog, tedy garant školní výuky. „*Pro 1. a 2. stupeň musí být nutně absolventy oboru Český jazyk a literatura, pro 1. stupeň to může být i Učitelství pro 1. stupeň.*“⁶⁹ K těmto pedagogům pak vedení dále vybírá studenty z pedagogických, filozofických nebo jiné pracovníky, ale se zkušenostmi s dětmi a vyznačujícími se uměleckým nadáním.

5.2.6 Domácí úkoly

Dle vyplněných dotazníků ve všech ČŠBH dávají svým žákům domácí úkoly. Výuka koná nanejvýš dvakrát týdně, a domácí úkoly takto zastupují každodenní docházku do školy. Pokud žák nějaký úkol nezvládne splnit, dostávají tak škola i rodiče zpětnou vazbu a vědí, s čím by měli žákovi pomoci.

---

⁶⁹ ČŠBH. *Vzdělávací program ČŠBH*. [online] 2010 [cit. 05-04-2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32623/>

5.2.7 Zapojení rodiny do chodu ČŠBH

Ve všech ČŠBH hraje rodina výraznou roli pro chod školy, školy jsou neziskové organizace na dobrovolné pomoci závislé. Rodiče a někdy i prarodiče se podílí na různých aktivitách a někdy jsou i přítomni ve výuce, což je vždy podmínkou pro výuku předškolní skupiny dětí. Poskytují výpomoc během celého školního roku (např. tiskem žákovských knížek, dovozem učebnic z ČR, darováním pomůcek apod.), také při přípravě aktivit školy (např. převozem židlí z místa na místo apod.), jezdí se školou a svými dětmi jako doprovod na několikadenní výlety, zvláště pokud se jedná o děti již zmíněného předškolního věku. Někdy také sami pořádají společné školní akce (např. piknik).

Takto je obohacena nejen škola, žáci, ale i rodinní příslušníci žáků, neboť se setkávají se svým kulturním zázemím v cizí zemi, krajanskou komunitou. Jedna z matek, která umístila své děti do ČŠBH v Paříži, situaci hodnotí následujícími slovy: *“Mé vnímání české školy se ale za tuto dobu trochu posunulo. Nejdříve jsem ji brala jako každou jinou školu. Teď ji více vidím jako nadstandardní zdroj vzdělávání. Nadstandardní jednak nízkým počtem žáků na učitele, ale také bohatostí rozvíjených kompetencí.”*⁷⁰

5.2.8 Hodnocení

Všechny z dotazovaných ČŠBH uvedli, že žáci na prvním stupni jsou hodnoceni slovně a na druhém stupni známkami. Při průběžném hodnocení se pak klade velký důraz na autoevaluaci jednotlivých žáků, za tímto účelem také vypracovávají vlastní portfolia, díky nimž jsou schopni zaznamenat a posoudit svou činnost v průběhu času. Obsahují připravené učební plány na následující měsíc a žákovi „*vyplněné cvičební listy, záznamy o aktivitách během výuky, samostatné písemné projevy, výsledky skupinových prací, domácí úkoly.*“⁷¹ Tato portfolia mimo jiné slouží i jako informační materiál pro rodiče, kteří mohou sledovat vývoj jazykových dovedností svého dítěte a popřípadě ho i konzultovat s vyučujícími ČŠBH. Zde jsme schopni zaznamenat opět propojenost činnosti žáka, školy a rodiny.

---

⁷⁰ ČŠBH. Listy lípy. [online]. [cit. 05-04-2018]. Dostupné z: [http://www.csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_%C5%98%C3%8DJEN%202016%20\(1\).pdf](http://www.csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_%C5%98%C3%8DJEN%202016%20(1).pdf)

⁷¹ ČŠBH. Vzdělávací program ČŠBH. [online] 2010 [cit. 05-04-2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32623/>

5.3 Společné projekty

Na projektech, které uvádím níže, se podílí vícero ČŠBH nebo škol s nimi spolupracujících, dále také vzdělanci a instituce, jak ze země působení ČŠBH, tak i z ČR. Všechny z projektů pomáhají žáky potřebně aktivizovat a rozvíjet jejich čtenářskou gramotnost, povědomí o provázanosti světových dějin, jazykový, kulturní a sociální kontakt apod. Vyznačují se dlouhodobým charakterem práce na nich.

5.3.1 Rozvoj čtenářské gramotnosti

Noc s Andersenem: Žáci a předškoláci všech ČŠBH se každým rokem schází ve svých knihovnách či jiných prostorách, aby si přes celou noc předčítali různé knižní tituly, soutěžili a kreativně tvořili.

Projekt Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka: Do tohoto projektu se zapojují čtenáři již od první třídy. Musí se uspořádat alespoň jedna návštěva knihovny, a podpurné akce zaměřené na rozvoj zájmu o četbu. Ti žáci, kteří absolvují celý projekt dostanou knihu, která je v běžných obchodech alespoň po dobu tří let nedostupná, je vyvinutá pro účely projektu a pro žáky v rozmezí od 7 do 8 let.⁷²

Čtení pomáhá: Studenti základních a středních škol se registrují na webových stránkách projektu. Ve třech věkových kategoriích mají na výběr přibližně 120 titulů, ze kterých si můžou jeden vybrat, přečíst ho a následně ověřit své znalosti dané knihy formou testu. Za úspěšný test je jim přiřazen kredit 50 Kč, jež mohou použít na vybranou charitu.

5.3.2 Jazykový, kulturní a sociální kontakt

Letní tábor ve Sluňákově: Od roku 2008 uspořádává ČŠBH každoročně týdenní tábor pro děti ve věku od 6 do 15 let. Od roku 2010 se tento tábor koná ve Sluňákově, centru ekologických aktivit města Olomouce. Sem jezdí žáci z českých škol po celém světě, mají většinou společnou jen svou bilingválnost a to, že jeden z jejich rodičů je českého původu. Na táboře si mohou vyzkoušet spoustu aktivit spojených s tématem daného tábora, př. batikování a malování na oděv,

---

⁷² SKIP. *Projekt už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka* [online] [cit.10.03.2018]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2016-2017/>

výroba zbraní, hlíněných nádob, šperků. Každé ráno bývá rozcvička, jeden z večerů stezka odvahy. Všechny aktivity jsou navrženy tak, aby co nejvíce podporovaly jazykovou a uměleckou složku osobnosti. Jelikož se tábory konají v ČR, mají studenti možnost vidět prostředí, které je českému jazyku a kultuře vlastní. Také díky tomu, že jsou všichni z různých zemí, dorozumívají se mezi sebou a s učiteli výhradně česky.

Létající Líza: Začátkem roku 2011 se žáci z ČŠBH a ze škol s nimi spolupracujícími zapojili do “poštovního projektu”. V únoru byly z pařížské ČŠBH studentské příspěvky poslány do Londýna, odsud pak do Baltimore a do spousty dalších světových měst, až se opět dostaly do Paříže. Cestující Líza vyobrazená na putovní kresbě chtěla po dětech, aby kudy vyjádřili své zkušenosti, dojmy a zážitky z života kolem sebe, a to především ze školy a ze své země. Studenti byli motivováni tím, že si jejich práci budou prohlížet v dalších zařízeních. Vzniklo tak mimo jiné spousta krásných leporel, koláží, textů, které skončily na výstavě ve Státní opeře v Praze.⁷³

5.3.3 Provázanost dějin

Všechny tyto projekty žákům pomáhají si uvědomovat, že dějiny nejsou jen v učebnicích, nejsou ani vázány na jediné místo, osobu nebo čas.

Bubnování pro bubny: Tento projekt slouží jako upomínka na židovský transport z pražského nádraží Bubny do vyhlazovacích táborů. Vychází z koceptu nezapomínat na to, co se stalo v minulosti a bubnováním “se bojuje” proti mlčení, jež může být v některých momentech zásadní. V ČŠBH se zapojují děti výukou o lidech, kteří v takových momentech nemlčeli a následným bubnováním na bubny.⁷⁴

5.4 Jazykové hledisko výuky

ČŠBH se nacházejí v prostředí, ve kterém se mluví jinými jazyky než je jazyk jejich výuky. Nejčastěji se jedná o prostředí anglické, francouzské, německé, v případě ČŠBH v Bruselu, Curychu a Ženevě hovoříme o prostředí multilingválním. Pokud bereme v úvahu, že je již jeden z těchto jazyků u žáka tím dominantnějším, budou se elementy tohoto kódu odrážet

---

⁷³ ČŠBH. *Létající Líza*. [online] [cit.17.03.2018]. Dostupné z: <http://www.csbh.cz/novinky/projekt-letajici-liza>

⁷⁴ ČŠBH. *Listy lípy*. [online] [cit.15.04.2018] Dostupné z: http://csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_RIJEN%202016-1.pdf

při produkci právě v českém jazyce. Následující výčet specifických obtíží těchto bilingválních jedinců v navržených oblastech není úplný, avšak slouží jako příklady možných prohřešků.

Slovní zásoba: Vmíchávají lexikum druhého jazyka do českých struktur, nesprávně vybírají slova do vět.

Čtení: Mívají problém s dlouhými hláskami, které neslyší, a tím je špatně píše; zaměňují „u“ a „ou“ (francouzsky se „česká“ dvojhláska „ou“ ve slově např. "poubelle", v překladu „odpadkový koš“ čte jako "pubel"), někdy „j“ a „ž“ - opět francouzská výslovnost písmena "j". Dětem z anglického jazykového prostředí pak činí problém absence hlásek jako je např. „c“ (to by četli jako „k“), dále diftongy („ou“ čtou sice podobně, ale neúplně, tzn. rozdíl od českého rodilího mluvčího je rozpoznatelný), špatně vyslovují měkké a tvrdé souhlásky. Mají také potíže s produkcí typických českých písmen (č, š, ř) a s produkcí dlouhých samohlásek.

Psaní: Dělá jim problém zápis interpunkce, pletou si použití měkkého a tvrdého y.

Aby si žáci český jazyk osvojili co nejpřirozeněji, ve všech ČŠBH probíhá výuka pouze v něm (tzv. imerzní metodou). Škola zde tedy může do jisté míry zastupovat funkci rodiny, tzn. pokud se v žákově rodině hovoří česky sporadicky či pouze s jedním členem, učitel ČŠBH představuje jazykový vzor uplatňující model OPOL, učebna je pak „domovem“, kde se mluví pouze česky. Důležitým předpokladem pro funkci tohoto modelu je, že ho žák realizuje spontánně.

Se žádnými závažnými problémy spojenými s bilingvismem se ani v jedné z ČŠBH nesetkali. Spíše se jedná o pochopitelné prohřešky jako používání slov jiného jazyka v promluvě při neznalosti termínu.

5.4.1 **Materiály**

Materiály tvoří nedílnou součást všech vyučovacích procesů. V této souvislosti můžeme hovořit o tom, že neexistují žádné materiály určené pedagogům vyučující český jazyk v zahraničí, a tím pádem jsou nuceni metodiku své práce zkoumat v průběhu vyučovacích hodin. Musí analyzovat nejproblematictější projevy žáků, pracovat s nimi a dle nich také připravovat náplň vyučování. Těmito projevy se myslí především již zmíněné prohřešky spojené s bilingvismem, o nichž se zmiňuji v podkapitole s názvem „Hlediska jazykové výchovy.“

Kvůli této situaci se většina ČŠBH pokouší o sepsání vlastní učebnice, jež by byla na většinu problematických oblastí připravena. Dále se tu objevují tendence spojovat výuku českého jazyka spolu s dalšími předměty, např. s prvoukou nebo historií, což podporuje snižování času stráveného ve školském prostředí a povědomí o vztazích mezi jednotlivými předměty.

Tyto školy jinak podněcují k tomu, aby se pracovalo s učebnicemi využívanými běžně ve školách na území ČR, tak aby jejich žáci byly případně připraveni na jednu z takových škol v budoucnosti přejít. Bohužel téměř žádná z dotazovaných vyučujících mi neposkytla více bližších informací, než se nacházejí na webových stránkách, pouze z ČŠBH Londýn a Paříž. Avšak vzhledem k tomu, že v Paříži dosud nedokončili svou učebnici češtiny jako druhého jazyka, pro ilustraci v tabulce níže uvádím přehled nejčastěji využívaných materiálů ve výuce ČŠBH Londýn.

Učebnice	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené ČŠBH</i>
<i>Učebnice českého jazyka pro 1-5. ročník z nakladatelství Nová Škola Brno</i>	<i>Vlastivědné (historické) listy pro 4-8. třídu, obsahují přehledné a zjednodušené shrnutí učiva o historii českých zemí a úkoly pro domácí přípravu Domácí úkoly z českého jazyka pro 5-8. třídu, obsahují přehledné a zjednodušené shrnutí probírané gramatiky a cvičení pro domácí přípravu</i>
Periodika	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené ČŠBH</i>
Krajánek	
Multimédia	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené ČŠBH</i>
Videa „Dějiny udatného národa českého“ Webový portál http://www.moderni-dejiny.cz/	Učebnice bez HRAnice, interaktivní power pointové prezentace na výuku abecedy a rozšiřování slovní zásoby – 0. a 1. ročník Pow-toon videa, interaktivní představení probírané gramatiky – 2. ročník

5.4.2 Aktivity a metody výuky

V následujícím textu uvádím výčet příkladů metod praktikovaných ve školním prostředí v rámci procvičování jednotlivých jazykových dovedností, jedná se o shrnutí ze všech ČŠBH.

S bilingvními dětmi je třeba pracovat především na rozvoji slovní zásoby, dát jim prostor používat český jazyk i v jiném prostředí a s jinými lidmi než s matkou či otcem.

Čtení: Četba knih a tvorba čtenářského deníku, individuální čtení, povídání o přečtených knihách, projekt „Starší čtou mladším“ (žáci z vyšších ročníků čtou mladším), Dílna čtení (četba uměleckých textů v hodinách)

Psaní: Literární soutěže, běhací diktáty, kreativní psaní (využívání story cubes nebo obrázků a fotografií), tvorba kaligramů

Poslech: Poslech písniček, rozhlasových rozhovorů (např. reportáže o historických osobnostech pro výuku dějepisu), práce s videem (pořady České pexeso, Dějiny udatného národa českého atd.)

Mluvení: Zpívání, spolupráce se spolužáky, prezentace na dané téma (žáci si ji připraví doma, ostatní hodnotí kvalitu vizuální i slovní prezentace), logopedické tréninky, převyprávění příběhu vlastními slovy, přednášení básní, skládání básní ve skupině

5.5 Mimoškolní aktivity

V této podkapitole uvádím výčet aktivit konajících se v letech 2017-2018 při různých ČŠBH, bez ohledu na jejich zemi působení. Jde mi hlavně o nastínění možných podob těchto činností v zahraničí. Největší ohlas mají většinou aktivity typu workshopů a aktivit, při kterých děti mohou dát ruku k dílu a zapojit se do tvoření, dále pak také výlety.

Z množství projektů, které vyplynuly z dotazníků, lze jen usoudit, že ČŠBH se opravdu snaží žáky co nejvíce motivovat a přibližovat jim české prostředí i několik tisíců od hranic s ČR.

5.5.1 Žáci jako příjemci

„Za Československo“- Žáci měly možnost navštívit výstavu týkající se českých umělců ve Francii.

Dvě pohádky na bříše- Divadlo ANPU zinscenovalo ve Francii divadelní představení inspirované pohádkami od K. J. Erbena pro děti od 3 let.

Duo Dubnička–Lahoda: Dva páni, kteří každým rokem připravují interaktivní hudebně-jazykový pořad, žáci si mimo jiné mohou vyzkoušet skládání písní, které jim tato dvojice pomůže zhudebnit.

Jedeme na Safari: Jedná se o hodinové vystoupení Míši Růžičkové, zahrnuje písničky, soutěže, tančení, účastní se i rodiče.

5.5.2 Autorské čtení a představování knih

Arnošt Goldflam- Tatínek není k zahození, O nepotřebných věcech a lidech

Markéta Prášková- Klobouky z Agarvery- úryvky a interaktivní hry

Vojtěch Jurík- začínající spisovatel

Andrea Popprová- Čekání na Vánoce, workshop vzniku knihy

Petr Nikl- představení Trpaslík, do kterého se děti mohly zapojit hrou na klavír, zkoumáním kulís a pomůcek z představení

5.5.3 Žáci jako tvůrci

Projekt Boîte à contes – Truhla pohádek: výstava uspořádaná ženevskými školami, Žáci škol minoritních jazyků na území Švýcarska mají za úkol výtvarně zpodobnit některou z národních pohádek

Divadelní festival- děti z ČŠBH připravily maňáskové divadlo pro ostatní účastníky festivalu v ženevském parku Bastions, přičemž rekvizity vyrobily samy

Tajemství domu Bonaparte: Žáci 2. stupně ČŠBH připravili reportáž v českém rozhlasu pro projekt „Po stopách založení Československa“. Odhaluje se v něm minulost domu, kde se nyní vyučuje čeština v ČŠBH v Paříži (18, rue Bonaparte).

Besídka pro maminky: Koná se vždy v květnu ke dni matek, všechny třídy připraví program (písničky, básničky, hraní na hudební nástroje, divadelní představení) a občerstvení.

Překladatelská soutěž Josefa Palivce: Je určená dětem od 6 do 17 let žijícím ve Francii. Mají za úkol přeložit krátký úryvek z jedné z vybraných knih odpovídající jejich věkové kategorii.

Šeříky míru (Lillacs of peace): je elektronická kniha o historických událostech týkajících se Československa v období druhé světové války. Byla vydána v roce 2015, v anglickém jazyce, a

je doprovázena audionahrávkami a spoustou ilustrací. Na ilustracích v knize se mimo děti z ČŠBH podíleli také žáci z různých škol v Anglii. Na konci e-knihy se také nachází vysvětlivky k problematickým slovům vyskytujícím se v textu. Geografické názvy jsou objasněny díky mapám, ve kterých jsou klíčové či složitější lokace označeny.

Pěvecký kroužek: Děti zpívají písničky v českém jazyce, ty se často snaží dramatizovat, také se učí základy hudební teorie.

5.5.4 Výlet do ČR

Výlet do Domažlic: Účastnili se ho 3 dny předškolní děti, rodiče, vyučující z ČŠBH Mníchov. Jednalo se o prohlídku města, program Domů dětí a mládeže, workshop s dudákem.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo nastínit možnosti výuky českého jazyka v zahraničí. Přes popis stavu českého jazyka ve světě a rozmístění krajanů v něm, jsem se dostala k vymezení problematiky spojené s výukou mateřského jazyka v cizím prostředí, a tudíž jsem shrnula důležité poznatky týkající se bilingvismu a bikulturalismu.

Po vymezení základních důvodů studia českého jazyka v zahraničí jsem se zabývala jejich samotným popisem možností výuky.

Pro praktickou část své bakalářské práce jsem zvolila dotazníkové zkoumání výuky Českých škol bez hranic a jejich problematických stránek. Zjištění, že chybí výukové materiály pro výuku českého jazyka v zahraničí, tedy pro bilingvní prostředí, pro mě bylo velkým překvapením.

Proto jsem ráda, že jsem ve své práci tuto situaci mohla alespoň jemně nastínit a dát tak možný podnět k tomu, aby se na českých pedagogických fakultách v budoucnosti připravovali materiály cílené právě malým žákům v zahraničí se všemi možnými vědeckými poznatky na poli jazykovědy.

Z českých škol bez hranic by si také školy v ČR mohly vzít příklad, neboť se snaží zajistit velmi kvalitní výuku navzdory tomu, že nejsou obklopeni českým jazykovým zázemím. Dobrým příkladem jsou právě renomované osobnosti, které učitelé ČŠBH zvou pro své žáky do zahraničí, a které děti vedou ke čtení, chápání dějin jako celku nebo ke hře s jazykem atd.

7 Seznam použitých zkratk

Apod.- A podobně

Atd.- A tak dále

ČŠBH- Česká škola bez hranic

ČR- Česká republika

DZS- Dům zahraniční spolupráce

MŠMT ČR- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Např.- Například

Tzv.- Takzvaný, takzvaně

8 Přílohy

Dotazník pro České školy bez hranic

Česká škola bez hranic

Prosím o vyplnění následujících otázek. Za každý případný komentář Vám moc děkuji.

1) Rok založení:

2) *Jak škola vznikla?*

- a) Z vlastní iniciativy
- b) Připojením k existující síti ČŠBH
- c) Jiné... (prosím specifikujte)

3) Místo konání výuky:

4) Aktuální počet žáků:

5) Věkové rozpětí žáků:

6) Smlouva s MŠMT ČR o zajištění vzdělávání občanům České republiky v zahraničí v období plnění povinné školní docházky: ANO/NE

7) Financování:

- a) pouze příspěvek
- b) příspěvek rodičů + dotace (Popř. jaké?)
- c) jiné zdroje

8) Zpoplatnění výuky: ANO/NE (popř. cena):

10) Spolupracujete s jinou ČŠBH v zahraničí? ANO/NE

11) Kritéria přijetí žáků

- přijímací zkouška: ANO/NE (popř. výjimky a jeho podoba)
- možnost studia pro cizince (bez znalosti češtiny): ANO/NE

12) Zaměstnanci (2017/2018):

Počet pedagogů:	
Počet asistentů pedagogů: (popř. Jak konkrétně působí v ČŠBH?)	
Ostatní zaměstnanci:	
Počet zaměstnanců celkem:	

13) Kolik učitelů je k dispozici pro každý ročník/věkovou skupinu?

14) Jaké je vyžadováno vzdělání pro učitele ve vaší ČŠBH (popř. ostatní podmínky)?

Školský systém v zemi působení vaší ČŠBH

15) Věk dítěte při nástupu do 1. ročníku ZŠ:

16) Je totožný s ročníkem ve vaší ČŠBH?

Výuka

Rozvrh výuky

1) Počet vyučovacích dní v týdnu:

2) Možnost výuky pro všechny věkové skupiny od 18 měsíců do 15 let: ANO/NE

3) Délka jedné standardní vyučovací hodiny:

4) Rozvržení výuky dětí předškolního věku (popř. i batolat):

5) Možnost výuky i dospělých: ANO/NE

6) Specifika výuky jedinců v prostředí s většinovým anglickým/francouzským/německým/... jazykem (dle lokace vaší ČŠBH, popř. prosím uveďte příklady z navržených oblastí):

Slovní zásoba	Př. časté užívání slov z majoritního jazyka...
Čtení	Př. obtížně čtou... popř. Jaké hlásky jsou nejobtížnější?
Psaní	Př. dělá jim potíže český pravopis- popř. Jaké jevy nejvíce?
Jiné...	

7) Zkušenosti s problémy spojenými s bilingvismem (polojazyčnost/semilingvismus apod.): ANO/NE (popř. Jaké?):

8) Jazyky používané při výuce:

a) pouze čeština

b) čeština + AJ

c) čeština + FJ

d) čeština + NJ

e) jiné... (Prosím blíže specifikujte)

Materiály

9) Jaké používáte materiály? Doplňte prosím do tabulky.

Učebnice	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené Vaší ČŠBH</i>
Periodika	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené vaší ČŠBH</i>
Multimédia	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené vaší ČŠBH</i>
Jiné materiály	
<i>Od jiných tvůrců</i>	<i>Vytvořené vaší ČŠBH</i>

Aktivity a metody výuky

10) Prosím uveďte příklady metod, kterými se snažíte rozvíjet uvedené jazykové dovednosti (pokud možno pro vaše žáky co nejprínosnější):

Čtení	Př. čtení knih,
Psaní	Př. diktáty,
Poslech	Př. přehrávání písniček,
Mluvení	Př. zpívání, spolupráce se spolužáky,

11) Dáváte žákům domácí úkoly?

Mimoškolní aktivity

12) Nabízíte nějaké mimoškolní aktivity? Popř. Jaké? (Kromě projektů společných se všemi ČŠBH na webu)

13) Pomáhají rodiny studentů s chodem školy/aktivitami? ANO/NE (popř. příklad)

14) Účastní se rodinní příslušníci studentů někdy i hodin? ANO/NE (popř. příklad)

Hodnocení

15) Jak hodnotíte žáky?

- a) Slovně
- c) Procenty
- d) Známkami
- e) Písmeny

f) Jinak... (Prosím blíže specifikujte)

16) Jak ověřujete znalosti studentů? Píšete průběžné/závěrečné testy?

17) Vydáváte osvědčení/certifikát?

Komentáře

18) Chcete mi sdělit další podněty, podle Vás důležité pro činnost ČŠBH?

9 Seznam použité literatury a pramenů

Australian Government. *The Czech Republic- born Community* [online]. 2014 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/a-multicultural-australia/programs-and-publications/community-information-summaries/the-czech-republic-born-community>

BARRON-HAUWAERT, Suzanne (2004), *"The One-Parent-One-Language Approach. What Is It?", The One-Parent-One-Language Approach, Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd, ISBN 1-85359-715-5.*

BARTEČEK, Ivo. Češi a Slováci v Jižní Americe. [online]. 2001 [cit. 10.04.2017]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=043&clanek=030430>

BROUČEK, Stanislav. *Krajané a Česká republika: hledání možností k nové otevřené spolupráci*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2009. ISBN 978-80-87112-23-6.

ČESKÁ CENTRA. *Jazykové kurzy a bohemistika*. [online] [cit. 20.01.2018]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/hodnota/jazykove-kurzy6/>

ČESKÁ CENTRA. *O nás*. [online] [cit. 20.01.2018]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>

ČEŠI A SLOVÁCI V ISTANBULU. *Časopis Krajánek*. [online] [cit. 12.01.2018]. Dostupné z: <http://www.krajaneistanbul.cz/krajane.html>

ČŠBH. *Létající Líza*. [online] [cit. 17.03.2018]. Dostupné z: <http://www.csbh.cz/novinky/projekt-letajici-liza>

ČŠBH. *Listy lípy*. [online] [cit. 15.04.2018] Dostupné z: http://csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_RIJEN%202016-1.pdf

ČŠBH. *Listy lípy*. [online]. [cit. 05-04-2018]. Dostupné z: [http://www.csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_%C5%98%C3%8DJEN%202016%20\(1\).pdf](http://www.csbh.cz/sites/default/files/Listy%20lipy%20v%20Parizi_%C5%98%C3%8DJEN%202016%20(1).pdf)

ČŠBH. *Vzdělávací program ČŠBH*. [online] 2010 [cit. 05-04-2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32623/>

DOKOUPIL, Ivo. *Prázdniny u krajanů*. [online]. 2016 [cit. 03.05.2017]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/>

DRBOHLAV, Dušan. Reemigrace Volyňských Čechů. [online]. [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wpcontent/uploads/downloads/2014/03/1999_104_2_Janska_Drbohlav_Reemigracevolynskychcechu.pdf

DZS. Mezinárodní vzdělávání v obrazech a číslech. [online] [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/5705/DZS_v%20cislech.pdf

DZS. *Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori)*. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/obecne-informace-ucitele-u-krajanu/>

DZS. *Přehled lektorátů a lektorů*. [online] [cit. 23.12.2017] Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/prehled-lektoratu-a-lektoru>

DZS. *Přehled lektorátů a lektorů*. [online] [cit. 23.12.2017] Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/5705/DZS_v%20cislech.pdf

ECKERTOVIÁ, Eva. *Češi v Texase: americká čeština na náhrobních kamenech*. [online]. 2010 [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7413>

ECKERTOVIÁ, Eva. *Češi v Texase: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů*. [online]. 2010 [cit. 25.03.2017]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7420>

EVROPSKÁ KOMISE. *Správa EU- zaměstnanci, jazyky a sídla* [online] [cit. 03.01.2017]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_cs

GENZOR, Jozef. *Jazyky světa: historie a současnost*. V Brně: Lingea, 2015. ISBN 978-80-7508-061-5.S.7

GEPPERT, Ondřej. *Závěrečná zpráva o působení lektora*. [online] [cit. 23.12.2017]. Dostupné z:

[http://www.dzs.cz/file/4403/Geppert,%20Taipei v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%202015-16.pdf](http://www.dzs.cz/file/4403/Geppert,%20Taipei%20v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%202015-16.pdf)

HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1. S.190.

INTERNATIONAL SCHOOLS IN BRUSSELS. *European school of Brussels 3 Ixelles*. [online] [cit.17.01.2018]. Dostupné z: <http://internationalschoolsinbrussels.be/en/european-school-of-brussels-3-ixelles/>

KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 978-80-254-5924-9. etr Kokaisl a kol.

KOVÁŘ, Vladimír. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/file/5231/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va,%202016-17,%20Rumunsko,%20Eibenthal.pdf>

Krajiny češtiny. [online].DZS,8 [cit. 17.07.2017]. ISSN 1804-3283. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/file/4350/Krajiny%20%C4%8De%C5%A1tiny%208.pdf>

KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. Monografie. ISBN 978-80-244-2162-9.S. 31.

KUČERA, Karel. *Český jazyk v USA*. Praha: Univ. Karlova, 1990.

LINGEA. *Bilingvismus*. [online]. [cit. 17.07.2017]. Dostupné z: <https://www.nechybujte.cz/slovník-současne-cestiny/bilingvismus>

MILLER, Jaroslav, Jana BUREŠOVÁ a Miloš TRAPL. *Český exil v Austrálii (1948-1989)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-519-2.

MODURMAL. *Association on Bilingualism*. [online]. [cit. 17.07.2017]. Dostupné z: <http://www.modurmal.com/>

MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.S. 30.

MŠMT. Krajanský vzdělávací program. [online]. [cit. 05.12.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program>

MŠMT. *Plnění školní docházky v zahraničí- základní informace*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/plneni-povinne-skolni-dochazky-v-zahranici-zakladni>

MŠMT. *Právní rámec plnění povinné školní docházky v zahraničí*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/pravni-ramec-plneni-povinne-skolni-dochazky-v-zahranici>

MŠMT. *Seznam poskytovatelů vzdělávání v zahraničí, s nimiž je uzavřena smlouva o zajištění vzdělávání občanům České republiky v období plnění povinné školní docházky*. [online]. 2017 [cit. 07.09.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/seznam-poskytovatelu-vzdelavani-v-zahranici-s-nimiz-je>

MŠMT. *Základní Informace o Evropských školách*. [online] [cit. 17.01.2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach>

MZV ČR. *Austrálie- historie krajanů* [online]. 2013 [cit. 28.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_6.html

MZV ČR. *Čeština* [online]. 2010 [cit. 04.01.2017]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/en/67019-czech-language>

MZV ČR. *Chorvatsko- historie krajanů*. [online]. 2013 [cit. 05.05.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_4.html

MZV ČR. *Kanada*. [online]. 2013 [cit. 10.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_2.html

MZV ČR. *Krajané na Ukrajině*. [online]. 2013 [cit. 27.09.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_17.html

MZV ČR. *Krajanské spolky*. [online] [cit. 12.01.2018]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/krajanske_spolky.html

MZV ČR. *Rumunsko* [online]. 2016 [cit. 28.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresare-rumunsko_adresar_krajanskych_spolku.html

MZV ČR. *Slovensko*. [online]. 2016 [cit. 15.04.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresareslovensko_adresar_krajanskych_spolku.html

MZV ČR. *Ukrajina*. [online]. 2017 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresare-ukrajina_adresar_krajanskych_spolku.html

NÁVAROVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů*. [online] [cit. 27.12.2017]. Dostupné z: http://www.dzs.cz/file/6113/z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1_zpr%C3%A1va_2017.pdf

RASKA, Jan. *Czech Canadians*. [online]. 2010 [cit. 12.04.2017]. Dostupné z: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/czechs/>

SKIP. *Projekt už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka* [online] [cit. 10.03.2018]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2016-2017/>

SLAVÍKOVÁ BOUCHER, Lucie. *Shrnutí. Výzvy a inspirace Mezinárodní konference Diaspora jako partner mateřského státu*. [online]. 2017 [cit. 05.12.2017]. Dostupné z: <http://csbh.cz/sites/default/files/Shrnuti%20vyzvy%20102016.pdf>

SUCHÁNKOVÁ, Hana. *Multikulturně v teorii i praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013. Monografie. ISBN 978-80-7414-616-9. S. 42.

ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Stručně o pobělohorských exulantech*. Praha: Pro Občanské sdružení Exulant vydal Kalich, 2005. ISBN 80-7017-022-0.

ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Zelów: česká exulantská obec v Polsku*. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-793-4.

ÚSTAV JAZYKOVÉ A ODBORNÉ PŘÍPRAVY, UNIVERZITA KARLOVA. *Obecné informace k online kurzům češtiny*. [online] [cit. 15.02.2018]. Dostupné z: <http://ujop.cuni.cz/obecne-informace-k-online-kurzum-cestiny#interaktivni-studijni-materialy>

10 Anotace

Jméno a příjmení:	Hana Přecechtělová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D., MBA
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Výuka českého jazyka v zahraničí
Název v angličtině:	Czech Language Courses Abroad
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zaměřuje na možnosti výuky českého jazyka v zahraničí, dále také na s ní spojenou problematiku bilingvismu a na stav českého jazyka v zahraničí.</p> <p>Předmětem dotazníkového výzkumu je pak výuka v jednom z nových projektů, Českých školách bez hranic.</p>
Klíčová slova:	Výuka českého jazyka v zahraničí, Česká škola bez hranic, Evropské školy, Krajský vzdělávací program, Lektoráty českého jazyka a literatury, krajský spolek, komunita, bikulturalismus, bilingvalismus, multikulturalismus
Anotace v angličtině:	<p>The Bachelor thesis deals with the possibilities of Czech language courses abroad, also with the problematics of bilingualism and the situation of Czech language abroad.</p> <p>The subject of the research in this piece of work are the courses in one of new projects, The Czech Schools Without Borders.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Czech language courses abroad, Czech School Without Borders, European Schools, Compatriot learning program, The Lectorates of Czech Language and Literature, The Association of Compatriots, community, biculturalism, bilingualism, multiculturalism
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	60 497 znaků bez mezer, 43 stran
Jazyk práce:	český